

DEMOKRACIJA
OBRAZOVANJE
AKTIVISTI
SUKOB
MIROVNI
NENASILNE
STUDIJI
PRAVDA
18
GLOBALNA
SOLIDARNOST
NEMIR

2015-
2016

ZA NEMIRNE GRAĐANE

CENTAR ZA MIROVNE STUDIJE

ALTE
SURADN
PROŠLOST KOM
VENA SILJE
PROM
RJEŠEN
ARGUMENTI

MIROVNI STUDIJI 18

2015-
2016

mir, nemir, sukob, demokracija, nasilje, nenasilje,
komunikacija, fundamenti, argumenti, moć, ljudska prava,
dostojanstvo, jednakost, diskriminacija, spol,
rod, seksualnost, rat, mir, intervencija, pomirenje,
pravda, sigurnost, prošlost, azil, izbjeglice, integracija,
nacionalizam, postkolonijalizam, rasa, klasa, sindikati,
ljeвица, ekonomska demokracija, socijalna prava,
radnička prava, globalno, održivo, obrazovanje,
aktivisti, otpor, solidarnost, suradnja, promjena,
alternative, rješenja

Mirovni studiji	4
Voditelji i gosti predavači	4
Sudionici/e	5
Sažeci kolegija	
Modul I: Uvod u mirovne studije	7
Uvod u mirovno obrazovanje	8
Razumijevanje i transformacija sukoba	12
Uvod u nenasilno djelovanje	14
Modul II: Ljudska prava: teorija i praksa	17
Vrijednosti ljudskih prava	18
Međunarodni sustav ljudskih prava	22
Spol-rod-queer	25
Modul III: Izgradnja mira	27
Uvod u izgradnju mira	28
Suočavanje s prošlošću	31
Ljudska sigurnost	33
Modul IV: Suzbijanje rasizma i ksenofobije	37
Postkolonijalizam i migracije	38
Emancipacija kulturnog pluralizma u vrijeme izbjeglištva	41
Modul V: Društvena solidarnost	45
Globalno društvo i održivi razvoj	46
Ekonomska nejednakost i radnička prava	48
Feminizam-ekonomija-politika	51
Aktivističke prakse i društvena promjena	53

MIROVNI STUDIJI su interdisciplinarno obrazovno područje koje se oslanja na postojeću teoriju i direktna iskustva predavača i sudionika, kako bi se: **razumjeli uzroci nasilnih sukoba, razvili pristupi za zaustavljanje nasilja, rata, teških kršenja ljudskih prava i izgradio održiv mir** – pravedniji sustavi, društva koja pružaju otpor i traže rješenja za manifestacije direktnog, strukturnog i kulturnog nasilja. *Negativan mir shvaćen kao odsustvo nasilja, rata i održavanje ravnoteže straha i nemoći, zamjenjuje se konceptom pozitivnog mira - orijentacijom na aktivan angažman u uklanjanju uzroka sukoba.* Pored teorije, strategija i zakonskih okvira, na Mirovnim studijima artikuliraju se postojeće aktivističke prakse i potiču novi oblici rada na društvenoj promjeni.

VODITELJI I GOSTI PREDAVAČI su stručnjaci iz pojedinih područja s dobrim poznavanjem teorije, ali i direktnim aktivističkim iskustvom te motivacijom za sudjelovanje u promjenama.

Na Mirovnim studijima koristimo pristup iskustvenog i participativnog učenja koji pretpostavlja da svatko dolazi s određenim iskustvom i znanjem, da je znanje među nama, a da nas razmjena i kritičko propitivanje zadanih obrazaca osnažuju za djelovanje. Teorija se propituje u kombinaciji s praktičnim i iskustvenim učenjem kroz analize stručnih tekstova i medijskih sadržaja, diskusije, prezentacije, rad u manjim skupinama, igre uloga i druge iskustvene vježbe, oluje ideja, barometre stavova.

Kao neformalni obrazovni program Mirovni studiji se provode pri Centru za mirovne studije u kontinuitetu od 1997.

Radna godina 2015-16. obuhvatit će 250 sati radionica, predavanja, praktičnog rada i javnih dijaloga.

Predavanja i radionice održavaju se utorkom i četvrtkom od 17 do 21 sati te jednu subotu mjesečno, od 10 – 17 sati, u Kući ljudskih prava, Selska 112c. Program traje od listopada 2015. do lipnja 2016.

Participacija u troškovima programa iznosi 1.500 kuna (za zaposlene), 1.000 kuna (za studente, umirovljenike, nezaposlene, osobe na stručnom osposobljavanju). Pola navedenoga iznosa može se odraditi kroz pomoć u programu i aktivnostima Mirte, Centra za mirovne studije i drugih partnera.

SUDIONICI/E MIROVNIH STUDIJA su nemirni građani i građanke koji žele aktivno sudjelovati u izgradnji društva s manje nasilja i isključivosti, a više jednakosti i pravde:

- ako društvo i sustav u kojem živimo izazivaju kod vas nemir i zabrinutost i želite ga mijenjati u suradnji s drugima,
- dosadile su vam rasprave unutar vaša 4 zida o domaćoj i globalnoj nepravdi, želite saznati što kaže teorija, kakvi su zakoni, a što poduzimaju ljudi opredijeljeni za promjenu sustava i razvijanje alternativa
- imate barem 20 godina,
- imate više od 30, 40 i 50 godina,
- želite znati više o temama iz programa i to znanje aktivno koristiti u svojoj okolini,
- rado bi s drugima podijelili svoje strahove i kritike, a spremni ste čuti tuđe i zajednički tražiti rješenja,
- možete izdvojiti vrijeme za program (do dva puta tjedno poslijepodne + 1 vikend mjesečno)

Mirovne studije u suradnji provode udruga građana Centar za mirovne studije i ustanova za obrazovanje odraslih Mirta.

CENTAR ZA MIROVNE STUDIJE je udruga građana i građanki koja se zalaže za društvenu promjenu na načelima nenasilja, izgradnje mira i poštivanja ljudskih prava povezujući obrazovanje, istraživanje, aktivizam i rad na javnim politikama.

MIRTA je ustanova za obrazovanje odraslih, edukacijski centar CMS-a i partnera: Mreže mladih Hrvatske, Volonterskog centra Osijek i udruge Smart u čijoj se suradnji pripremaju i provode programi obrazovanja za mir, demokraciju i građansko organiziranje. U 2015-2016. to su: Mirovni studiji, Edukacija nastavnika za građanski odgoj i obrazovanje, Studiji o mladima za mlade i Demo-akademija u Osijeku.

MODULI I KOLE- GIJI 2015- 2016.

6

I: KOMUNIKACIJA, SUKOBI, NASILJE

1. Uvod u mirovne studije
2. Razumijevanje i transformacija sukoba
3. Uvod u nenasilno djelovanje

II: LJUDSKA PRAVA

4. Vrijednosti ljudskih prava
5. Međunarodni sustavi ljudskih prava
6. Spol-rod-queer

III: IZGRADNJA MIRA

7. Osnove izgradnje mira
8. Suočavanje s prošlošću
9. Ljudska sigurnost

IV: SUZBIJANJE RASIZMA I KSENOFOBIJE

10. Postkolonijalizam i migracije
11. Emancipacija kulturnog pluralizma u vrijeme izbjeglištva

V: DRUŠTVENA SOLIDARNOST

12. Globalno društvo i održivi razvoj
13. Ekonomska nejednakost i radnička prava
14. Feminizam-ekonomija-politika
15. Aktivističke prakse i civilno društvo

VI: PRAKTIČNI RADOVI U MENTORSKIM GRUPAMA

ZA ONE KOJI SU VEĆ ZAVRŠILI PROGRAM I OSTALE ZAINTERESIRANE:

- Međunarodna razvojna suradnja
- Religija i društvo
- Fašizam i antifašizam danas
- Pravo na stanovanje i stambene politike

SAŽECI KOLEGIJA

MODUL

UVOD

4

MIROVNE
STUDIJE

KOORDINATORICA MODULA:
LANA JURMAN

UVOD U MIROVNO OBRAZOVANJE

Voditeljice: Lovorka Bačić, Lana Jurman

Broj termina : 9 (18 sati), Semestar: I., obavezan kolegij

8

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA

Ovaj kolegij je uvod u osnovne teme i pojmove koji će se produbljivati kroz ostale kolegije Mirovnih studija. Daje okvir i upoznaje sudionike/ce sa glavnim odrednicama mirovnog obrazovanja no pretežno je usmjeren na **razumijevanje osnovnih pristupa i usvajanje osnovnih vještina i stavova potrebnih za izgradnju mira odnosno društvenu promjenu kroz mirovno djelovanje**. Kako bi mogli lakše pratiti i usvojiti znanja i vještine te graditi stavove kroz druge kolegije, sudionici/e će na ovom kolegiju propitivati kako vlastite tako i društvene obrasce koji proizvode ili omogućavaju različite vrste nasilja i nepravdi. **Osvještenost o vlastitom djelovanju i mogućnostima proširenja metoda i načina na koje možemo doprinostiti izgradnji mira preduvjeti su za kvalitetnu društvenu promjenu**. Tako će i kroz ovaj kolegij sudionici/e imati priliku osvjestiti vrijednosti i pristupe za koje se žele zalagati te diskutirati o **mogućnostima mijenjanja društva nenasilnim putem**.

S obzirom da je kolegij usmjeren na vještine i spoznaje, način rada će dominantno biti radionički, participativan, suradnički i analitički. Koristiti ćemo predavanja, oluje ideja, iskustvene vježbe, barometar stavova, rad u grupama i parovima, diskusije te individualan rad.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA

Mirovno obrazovanje prilično je kompleksna ideja koju možemo promatrati na dvije paralelne razine – kao filozofiju i kao praksu/proces. Filozofija mirovnog obrazovanja i njegov teorijski dio sastoje se od elemenata **dekonstrukcije društvene zbilje, promatranja i analize nasilja (direktnog i indirektnog), te razmišljanja o alternativnim načinima djelovanja koja se temelje na principima nenasilja, dostojanstva i poštivanja svijeta koji nas okružuje**. Praktični dio Mirovnog obrazovanja odnosi se na razvijanje **vještina kritičke misli, nenasilne komunikacije, (auto)refleksije, transformacije sukoba, nenasilnog djelovanja**.

*'Obzirom da ratovi počinju u ljudskom umu, u ljudskom umu treba graditi i obranu mira.'*¹

Za vrijeme trajanja Hladnog rata u Oslu u Norveškoj jedna je skupina ljudi pokrenula svoju školu misli o miru i mirovnom obrazovanju. 1964. Johan Galtung u uvodnom članku novog časopisa Journal of Peace Research prvi put iznosi definiciju pozitivnog mira, objašnjava filozofiju novoosnovanog mirovno-istraživačkog instituta u Oslu (The Peace Research Institute Oslo; PRIO) i donosi proširenu definiciju nasilja – nasilje osim direktnog može biti indirektno ili pak strukturalno.

1 iz preambule statuta UNESCO-a

Proširenje definicije nasilja dovelo ga je do definicije negativnog mira kao 'odsustvo nasilja, odsustvo rata', te nove definicije pozitivnog mira kao 'integracije ljudskog društva'². Negativni se mir odnosio na ravnotežu straha, ali bi s vremenom i prevlasti jedne strane mogao dovesti do pozitivnog mira. Poput zdravlja u medicini koje se može definirati kao odsustvo bolesti, ali i kao nešto puno više – kao priprema organizma za odolijevanje bolesti. Izgradnja bi mira dakle funkcionirala poput preventive – **'Preventiva podrazumijeva sve postupke koje činimo da bismo smanjili statističku vjerojatnost nastanka nekog događaja utjecajem na uzrok, a prije nego na bilo kakav način možemo utvrditi da se događaj već počeo događati'**³.

Transformacijski potencijal mirovnog obrazovanja možda je njegova najvažnija komponenta. Radi se o promijeni načina razmišljanja ljudi, načinu funkcioniranja svijeta koji je od svojih početaka obilježen nasiljem, ratovima, strahovima, predrasudama, potlačivanjem slabijih. Mirovno obrazovanje želi potaknuti svoje „učenike“ (neovisno o dobi) da ništa ne uzimaju zdravo za gotovo, da propituju dogme, kritiziraju i propituju ljude koji ih vode, te se aktivno uključe u

transformaciju. Sukobi se prihvaćaju kao prirodne, svakodnevne stvari i generatori promjene. Pitanje koje mirovno obrazovanje postavlja je kako strane u sukobu dovesti u ravnopravni odnos moći, potaknuti kreativnosti i poboljšanja trenutnog stanja. Važna je pretpostavka da je sukob sam po sebi neutralan, a njegov ishod može biti pozitivan ili negativan, može ali ne mora postati nasilje niti nadmoć jedne strane. **Mirovno obrazovanje ne zagovara pasivnost niti izbjegavanje sukoba – ono želi aktivne i snažne ljude spremne da se bore za svoj cilj, no u okvirima nenasilja i poštivanja dostojanstva i ljudskih prava svih uključenih u sukob.**

Teorija mirovnog obrazovanja nalaže da cilj mirovnog obrazovanja ne može biti samo zaustavljanje nasilja, nego u umovima djece poticanje želje da nauče kako nenasilje može osigurati temelj za pravednu i održivu budućnost⁴.

Unatoč velikom broju različitih pristupa definiranju smisla i ciljeva mirovnog obrazovanja, na kraju se svi ipak mogu identificirati u mislima pionirke mirovnog obrazovanja Betty Reardon: 'Krajnji je cilj ovakve vrste edukacije **oblikovanje odgovornih, predanih i brižnih 'planetarnih' građana koji će biti dostatno svjesni**

2 Lawler, P. (1995) *A Question of Values: Johan Galtung's Peace Research*. Boulder and London: Lynne Rienner Publishers

3 dostupno na: <http://hr.wikipedia.org/wiki/Preventiva> [08. kolovoza 2011.]

4 Harris, I.M. i Morrison, M. L. (2003), *Peace Education*. Second Edition. North Carolina: McFarland & Company, Inc.

problema i doprinositi globalnom društvu koje poštuje ljudska prava.’⁵

Spomenuta autorica u svom djelu ‘Educating for Human Dignity’⁶ organizira svoju viziju mirovnog obrazovanja oko središnjeg pojma ljudskog dostojanstva i integriteta. Oko te temeljne ljudske vrijednosti smješta **pet vrijednosti najvažnijih u oblikovanju ljudskih prava. To su: a) ekonomska jednakost, b) održivi razvoj; c) sloboda osobe; d) demokratska participacija; e) jednakost mogućnosti.** Ove se temeljne vrijednosti razlažu na glavne pojmove, teme i probleme koji se raspravljaju kroz proces odgoja i obrazovanja.

Ian M. Harris u svom djelu ‘Peace Education’⁷ govori o dvije vrste ciljeva mirovnog obrazovanja – kratkoročnim i dugoročnim. Kratkoročni ciljevi bili bi spoznati, prepoznati i **naučiti se nositi s problemima suvremenog svijeta**, dok bi dugoročno trebalo težiti **stvaranju alternative ovakvom svijetu**. Neovisno o podjeli na kratkoročno i dugoročno, Harris navodi deset po njemu glavnih ciljeva mirovnog obrazovanja: ‘1) razumijevanje bogatstva koncepta mira; 2) adresiranje strahova; 3) informiranje o konceptima

sigurnosti; 4) razumijevanje ratnog ponašanja; 5) razvitak interkulturalnog razumijevanja; 6) pružanje orijentacije usmjerene budućnosti; 7) poučavanje mira kao procesa; 8) promoviranje koncepta mira usko praćenog socijalnom pravdom; 9) stimuliranje poštovanja života; 10) nenasilno upravljanje sukobima’⁸.

Kroz većinu ovih tema prolazi se i kroz studijsku godinu Mirovnih studija, a ovaj će kolegij nastojati doprinijeti upoznavanju sudionika/ca s osnovnim pojmovima i konceptima vezanim za nadolazeće kolegije.

OČEKIVANI ISHODI:

U uvodnom dijelu kolegija sudionici/e će se upoznati s okvirom i glavnim odrednicama mirovnog obrazovanja. Kolegij je dominantno usmjeren na osvještavanje obrazaca (osobnih i društvenih) koji ne podržavaju izgradnju mira te upoznavanje načina i mogućnosti transformacije tih obrazaca. U većoj mjeri bavit ćemo se razvijanjem vještina nenasilne komunikacije, timskog rada i suradnje. U trajanju kolegija sudionici/e će se upoznati s osnovnim pojmovima koje vežemo uz nenasilnu komunikaciju, ljudska prava i diskriminaciju, civilno društvo, zatim s vrstama nasilja i odgovorima kroz građansku participaciju. Imati će priliku propitati vlastite stavove

5 Reardon, B. (1995). *Educating for Human Dignity*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, p. 3
 6 Reardon, B. (1995). *Educating for Human Dignity*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, p. 5
 7 Harris, I.M. i Morrison, M. L.(2003). *Peace Education*. Second Edition. North Carolina: McFarland & Company, Inc.

8 Vlastiti prijevod; Harris, I.M. i Morrison, M. L.(2003). *Peace Education*. Second Edition. North Carolina: McFarland & Company, Inc., p. 32

o različitostima, identitetima, moći, ravnopravnosti, suradnji te solidarnosti.

TEME / ILI TEMATSKE CJELINE KOLEGIJA:

- **Mirovno obrazovanje** (1 termin)
- **Nasilje/nenasilje i moć** (1 termin)
- **Diskriminacija i temeljna načela ljudskih prava** (1 termin)
- **Vještine nenasilne komunikacije** (4 termina)
- **Timski rad i suradnja** (2 termina)
- **Izgradnja mira i građanska participacija** (1 termin)

OČEKIVANJA OD SUDIONIKA I SUDIONICA

Kolegij Uvod u mirovne studije bazičnog je karaktera i ne zahtjeva osobito predznanje. Način rada će dominantno biti radionički, participativan, suradnički i analitički, te se od sudionika/ca očekuje aktivno sudjelovanje u radu, odgovornost za vlastito učenje i dijeljenje znanja, spremnost na refleksiju i autorefleksiju, te ponekad i samostalan rad kod kuće.

KLJUČNI POJMOVI: Mirovno obrazovanje, Društvena promjena, Nenasilna komunikacija, Nasilje, Nenasilje, Moć

LOVORKA BAČIĆ (1975. Virovitica), apsolvirala sociologiju i kroatologiju. Svoje daljnje obrazovanje i rad usmjerila na edukaciju za mir, o miru i u miru, osnaživanje mladih za aktivan doprinos razvoju društva i jačanje pozicije mladih u društvu. Posljednjih godina uglavnom se bavi obrazovanjem nešto starijih građana/ki (studenti/ce Mirovnih studija i nastavnici/e). CMS-u se pridružila 2002. i nadalje ništa više nije bilo isto. Rado propituje sebe i druge, rado radi sa ljudima koji su voljni ulagati u i raditi na izgradnji pravednijeg društva. Motivacija za rad joj je želja za za promjenom društva (građana) u slobodnije, osvještenije i aktivnije. U CMS-u radi u programu "Afirmacija nenasilja i transformacija sukoba", a ima iskustva i u mirovnom radu u regiji te razvijanju volonterstva.

LANA JURMAN (1984., Zagreb) diplomirala je na Odsjecima za povijest i pedagogiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Pred kraj studija osobito se zainteresirala za teme mirovnog obrazovanja, te je na tu temu i diplomirala. Ima raznolikog iskustva s programima neformalnog obrazovanja, od jeseni 2013. članica je obrazovnog tima Centra za mirovne studije.

RAZUMIJEVANJE I TRANSFORMACIJA SUKABA

Voditeljica: Andrijana Parić

Broj termina 7 (14 sati), Semestar: I., izborni kolegij

*** dio kolegija odvija se preko vikenda**

12

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA

Razumijevanje i analiza sukoba jedan je od osnovnih kolegija MS-a kako za općenito razumijevanje mirovnog pristupa i procesa tako i za razumijevanje ali i uspješan rad na društvenoj promjeni općenito. Nadovezuje se na kolegij Temeljni pojmovi koji se sastoji od pregleda osnovnih pojmova komunikacije i nenasilja kao temelja za ovaj kolegij. Razumijevanje i analiza sukoba čini integrirani dio Uvoda u mirovne studije i kao takav predstavlja okosnicu daljnjeg rada na ostalim temama Mirovnih studija.

Osvještavanjem modela komunikacije kroz kolegij Uvod u mirovne studije u ovom kolegiju nastavljammo na radu u razumijevanju sukoba i povezanosti eskalacije sukoba sa zatvorenom, nasilnom komunikacijom, nedostatkom konsenzusa te neuvažavanja i nepoštivanja sugovornika.

Rad u ovom kolegiju potpuno je radionički, što znači i participativan. Predavanja će se koristiti jedino kao uvod u određene teme koje će se pokrivati radionicom. Metode koje će se koristiti u radu su: individualni rad, kreativni rad, rad u malim grupama, rad u parovima, diskusije u velikoj grupi, igranje uloga i simulacija.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA

Kolegij je, zajedno sa ostalim kolegijima ovog modula te cjelokupnim Mirovnim studijima teorijski utemeljen na osnovama

razumijevanja komunikacije i teorijom sukoba u kontekstu izgradnje mira. Kao takav i on se temelji na radovima vezanim uz: mirovno obrazovanje Betty Reardon, razumijevanje strukturalnog nasilja i rad Johana Galtunga, teoriju/praksu nenasilne komunikacije i razumijevanja sukoba Marshala Rosenberga i Maje Uzelac. Koncepti osvještavanja društvene nepravde i osnaživanja manje moćnih nerijetko polaze od teorijskog i praktičnog rada Paula Freirea i Augusta Boala. Promišljanje političkog i društvenog konteksta, osobito odnosa moći te prihvaćanja različitosti i suživota temelji se na radovima/mislama Nelsona Mandele i Desmonda Tutua te općenito na Južnoafričkoj povijesti ali i aktualnim zbivanjima na jugu Afrike.

OČEKIVANI ISHODI:

Kolegij ima za cilj upoznavanje sudionika i sudionica s osnovnim terminima razumijevanja sukoba uz osvještavanje društvenog konteksta ali i vlastitog ponašanja uz usvajanje znanja i vještina potrebnih za kako razumijevanje tako i transformaciju sukoba.

Nastavno na predhodni kolegij i ovaj će omogućiti polaznicima/polaznicama da propituju (a neki i mijenjaju) svoje stavove vezane uz komunikacijske obrasce: nasilnu i nenasilnu komunikaciju te stavove vezane uz strah od sukoba i upravljanja sukobom. Sudjelovanjem u ovom kolegiju polaznici/ice stječu također osnovna znanja i vještine

analize sukoba, transformacije sukoba te medijacije.

Očekivanja od sudionika: Očekuje se dobra volja i aktivno sudjelovanje.

TEMATSKJE CJELINE KOLEGIJA:

Osnovni pojmovi/procesi u razumijevanju SUKOB-a (2 termina)

Ova cjelina pomoći će sudionicima da razumiju osnove sukoba te samim tim i transformacije, prevencije, zaustavljanja i/ili eskalacija na osobnoj i društvenoj razini. Sudionici će se upoznati s osnovnim koracima u transformaciji sukoba.

Osnovni pojmovi/procesi analize sukoba (5 termina)

Sudionici/ice će se upoznati s metodama analize sukoba te dubljim razumijevanjem sukoba. Analizarati će se jedan aktualan društveni sukob u RH. Na primjeru će polaznici/ice moći naučiti što je analiza sukoba i kako se ona radi. Ova će cjelina ponuditi i osnove medijacije i pregovaranja, u kontekstu te analize, uglavnom kroz praktične vježbe i simulaciju.

KLJUČNI POJMOVI: sukob, analiza, transformacija

ANDRIJANA PARIĆ (Gradačac, 1976.) diplomirala je filozofiju i sociologiju na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu 2001. godine. Magistrirala je 2006. pri Sveučilištu u Trentu, Italija, na temi lokalnog razvoja zemalja u tranziciji. Aktivistkinja je od 1994. te članica i suradnica Centra za mirovne studije od njegovog osnutka. Osnovne teme kojima se bavi u okviru svog mirovnog rada su komunikacija i razumijevanje sukoba uz izlete u područje ljudskih prava, osobito prava na azil i migracijskih politika. Uz mirovni rad Andrijana je profesionalno angažirana kroz rad uz vlastitaj tvrticu koja se bavi savjetovanjem za lokalni i regionalni razvoj od 2006.

UVOD U NENASILNO DJELOVANJE

Voditelji: Otto Raffai, Ana Raffai

Broj termina: 7 (14 sati) , Semestar: I., izborni kolegij

*** Vikend kolegij (petak 17 – 21, subota 10 – 17, nedjelja 10 – 14)**

14

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA:

„Budi promjena koju želiš vidjeti u svijetu“ glasi jedan od temeljnih aksioma nenasilnog djelovanja. Ona povezuje osobnu i političku razinu pojedinca u proaktivan stav u zajednici kojoj pripada. Kolegij *Uvod u nenasilno djelovanje* osvještava za i potiče na političko društveno djelovanje koje polazi od osobnih kapaciteta pojedinca, tako da afirmacija sebe bude u skladu s poštivanjem drugih. U kontekstu aktualnih društvenih sukoba u Hrvatskoj smatramo važnim istaknuti da je ovaj sklad moguć i pokazati neke od putova kojima se on postiže. Sam kolegij postoji na Mirovnim studijima od početka upravo zato što smo svjesni slabog poznavanja koncepta nenasilja u našoj kulturi te smatramo da je potrebno senzibilizirati građane za nenasilje kao stav i način djelovanja. Ono traži oštrenje svjesnosti o vlastitom ponašanju i prisebnosti radi umijeća upravljanja sobom u sukobu, a kako vlastitim postupcima ne bismo doveli u pitanje svoje miroljubive vrijednosti i dijaloški stav. Svrha ovog kolegija je da, počevši od mijenjanja sebe pojedinci uče i umiju razvijati kulturu brige i dobrohotnosti i tako grade pluralističko društvo otvoreno za različitosti u kojima prepoznaje svoju snagu i svoje bogatstvo. Metodološki kolegij *Uvod u nenasilno djelovanje* promovira iskustveno učenje. Način rada nazivamo trening jer najveći dio vremena sudionice i sudionici vježbaju kako bi stjecali nove uvide i usvajali praktična znanja potrebna za nenasilno djelovanje.

Trening koristi metodu tematski centrirane interakcije (Ruth Cohn) koja ističe vrijednost iskustva kao izvora i generatora znanja. Rad na sebi, bavljenje vlastitim obrascima ponašanja neminovno je polje učenja ako želimo da spoznaje o nenasilju „ uđe u prste“ i postanu način našeg djelovanja, koje mijenja društvo u paradigmatu kulture mira i nenasilja.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA

Kolegij promiče nenasilje kao specifičan način djelovanja u kojem se ogleda stav poštovanja drugoga i afirmacije sebe. Kolegij promiče nenasilno djelovanje upravo u kontekstu društvenih sukoba. Nenasilno djelovanje je osmišljen način postizanja željenog cilja tako da su usklađeni način ili put i cilj kojem se djelovanjem teži. Pri tom su ključni prisebnost i vještine nenasilnog djelovanja kako bismo mogli upravljati sredstvima ili načinom svog djelovanja budući da su „ciljevi iz reda intencije i samo su sredstva iz reda akcije. U trenutku akcije vladamo samo sredstvima koja koristimo, a ne i ciljem kojem težimo, kontroliramo cilj samo posredstvom sredstava.“ (Muller, 2011:41). Osobitost nenasilnog djelovanja prepoznaje se u preuzimanju vlastite odgovornosti u sukobu. Umjesto krivnje za sukob tražimo preuzimanje odgovornosti za problem kojega smo i mi dio. Pretpostavka nenasilne transformacije sukoba je da kao dionici problema možemo biti i dio rješenja. Nenasilna transformacija sukoba /rješavanje problema pretpostavlja

odnos poštovanja prema protivniku. Sukob se transformira nenasilnim putem ukoliko smo blagi prema protivniku, a oštri prema problemu. U teorijskom smislu *Uvod u nenasilno djelovanje* se oslanja na definiranje, promišljanje i prakticiranje nenasilja Tolstoja, Gandhija, J.M.Mueller, Lanza Del Vasto, H.G. Mayr, Jaques Semelin, Dorothee Soelle, Dorothy Day, Pat Patfoort koje povezuje političko djelovanje iz stava nenasilja. *Uvod u nenasilno djelovanje* ističe nezamjenjiv značaj preuzimanja odgovornosti svakog pojedinca/ke za uspjeh društvene promjene nenasilnim putem. U grupnom organiziranju nenasilno djelovanje pretpostavlja radikalnu ravnopravnost i promiče izgradnju mira odozdo.

OČEKIVANI ISHODI

Svjesni ograničenog broja sati, očekujemo da će se sudionice/i upoznati s konceptom nenasilja kao stava i strategije djelovanja i biti potaknuti na dalje produbljivanje znanja i umijeća nenasilja. Sudionice/i će upoznati osnovne aksiome nenasilnog djelovanja. Kolegij će potaknuti sumnju u neminovnost nasilnog rješavanja sukoba i podržati nenasilne stavove sudionika/ca. Uvod u nenasilno djelovanje je prilika sudionicima/cama da uvide vlastita ponašanja u sukobu kako bi ih mogli mijenjati. Fokus istraživanja nenasilja je na jačanju svjesnosti o načinu djelovanja, na propitivanju kojim sredstvima postizemo željeni cilj i samokritičnosti u odnosu na vlastito djelovanje s obzirom na

parametre nenasilnog djelovanja. Kolegij će osvijestiti problem strukturalnog nasilja te prikazati primjere uspješnog nenasilnog otpora kao i teorijske koncepte koji ga strukturiraju.

TEME/TEMATSKE CJELINE:

- uvod u nenasilje
- moje ponašanje u sukobu
- strukturalno nasilje i nenasilan otpor
- strukturalno nasilje i kazalište statua A. Boala

OČEKIVANJA OD SUDIONIKA I

SUDIONICA: Motivacija za rad na sebi / proučavanje nenasilnog djelovanja putem iskustvenog učenja, sposobnost da se obavežu na cjelovito sudjelovanje

KLJUČNI POJMOVI : nenasilje, transformacija sukoba, fundamenti i argumenti, nenasilan otpor, strukturalno nasilje

ANA RAFFAI (1959.): mirovna aktivistica i feministička teologinja. Trenutno u okviru doktorskih studija proučava nenasilje u teologiji oslobođenja protestantske teologinje Dorothee Soelle. **OTTO RAFFAI** (1964.): prigovarač savjesti i trener za nenasilno djelovanje. Od 1994. Ana i Otto Raffai su aktivni u izgradnji mira u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji i Makedoniji. Surađivali s Centrom za

mirovne studije od 1996. na programima MIRamiDA i MIRamiDA Plus. Bili dio prvog tima koji je MS program osmislio i pratio . Do danas u kontinuitetu vode u MS programu kolegij Umijeće nenasilja / Uvod u nenasilno djelovanje. Aktualno djeluju kroz udruhu RAND (Regionalna adresa za nenasilno djelovanje) koja je posvećena promociji nenasilja putem edukacija za nenasilno djelovanje i međureligijski mirovni rad. Imaju troje djece i žive u Sesvetama.

MODUL
II
LJUDSKA
PRAVA:
TEORIJA
I PRAKSA

KOORDINATORICA MODULA:
TATJANA VLAŠIĆ

VRIJEDNOSTI LJUDSKIH PRAVA

Voditeljice: Duška Pribičević Gelb,

Sara Lalić, Cvijeta Senta

Broj termina: 11 (22 sata), Semestar: I., obavezan kolegij

Gosti na kolegiju: Sandra Benčić

18

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA:

Iako je prošlo skoro dva desetljeća od osamostaljenja, Hrvatska se nalazi u razdoblju jake etnizacije državnih institucija i cijelog društva, bitno udaljena od modela moderne demokratske države. Etnički model nacije po kojem nacionalnost pripada samo onima koje rođenje ili obiteljsko porijeklo veže uz zajedničkog pretka ili kulturu a ne proizlazi iz pripadnosti političkoj zajednici koju bitno određuje teritorij, zakoni i demokratske institucije je uvelike prihvaćen. Pomirba i nacionalno jedinstvo su u prvom planu, a multikulturalna stvarnost (etnička, vjerska, jezična) zanemarena. „Druge“ i drukčije se doživljava kao neprijatelja koji ugrožava interes kolektiva – bilo da se radi o pripadnicima nacionalnih ili seksualnih manjina. U takvom okruženju ustavne vrednote kao jednakost, ravnopravnost, mirotvorstvo, vladavina prava, ljudska prava su uglavnom deklarativna, a zagovornici tih vrijednosti malobrojni.

U međuvremenu su nastale normativne promjene (i) na području ljudskih prava ali one nisu pokrenule suštinske promjene. U svakodnevnom životu i dalje ostaju mnoge suprotnosti jer se nova pravila nerijetko nedovoljno primjenjuju u praksi. Prihvaćanje ljudskih prava ne ovisi samo o obuhvatnosti i jasnoći međunarodnih instrumenata, niti o domaćoj pravnoj zaštiti, nego također i da li i kako te standarde poznaje i razumije svaki pojedinu građanin.

Zato je podučavanje „o“ ljudskim pravima i „za“ ljudska prava osnovni uvjet za izgradnju trajne kulture ljudskih prava kao temelja demokratskog pluralističkog društva. U tom smislu razumjeti vrijednosti ljudskih prava je od ključne je važnosti za naše osobno djelovanje.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA

Dvije su osnovne vrijednosti na kojima je uspostavljen sustav ljudskih prava: dostojanstvo i jednakost. Iz tih vrijednosti proizlaze i druge neophodne za razumijevanje i ostvarivanje ljudskih prava: sloboda, uvažavanje drugih, nediskriminacija, tolerancija, pravda i odgovornost te solidarnost. Politički sustav unutar kojega spomenute vrijednosti i načela mogu postojati jest demokracija. Te su vrijednosti istodobno u temeljima demokratskih političkih sustava. Ostvarivanje ljudskih prava isto tako pretpostavlja pravni sustav koji sadrži koncept prava kao društvenog mehanizma koji jamči ostvarivanje pravde i zaštite ljudskih prava kroz koji se ostvaruje vladavina prava, provođenje zakona i jednakost svih pred zakonom. U ovom kolegiju posebno ćemo se baviti pojmom jednakosti – jednakošću kao vrijednošću, prijevodom ove vrijednosti u naš pravni sustav i načinom na koji različiti društveni dionici koriste i zagovaraju jednakost.

OČEKIVANI ISHODI

Cilj je kolegija strukturirano učenje socijalnih vještina kojima se stječe kompetentnost za sudjelovanje u oblikovanju osobnog i društvenog života te stvaranje socijalnog kapitala za promicanje vrijednosti ljudskih prava i demokracije, kulture tolerancije i mira te osnaživanje - širenje znanja i razvoja vještina koje će polaznicima pomoći da odgovorno sudjeluju u izgradnji civilnog društva.

OČEKIVANI ISHODI

- proširiti i nadograditi znanja i vještine na intrapersonalnoj i interpersonalnoj razini u području ljudskih prava;
- prihvatiti važnost osobnog angažmana u promociji i zaštiti ljudskih prava;
- prepoznati i kritički analizirati bitna obilježja ljudskih prava i generacija ljudskih prava;
- upoznati se s teorijskim okvirom jednakosti
- kritički analizirati poruke različitih društvenih dionika koji zagovaraju jednakost
- upoznati se s ljudskim pravima kao moralnom vrijednostima i ljudskim pravima kao pravima
- nepravničkim jezikom objasniti Europsku konvenciju i Opću deklaraciju;
- prepoznati bitna obilježja govora mržnje i zločina iz mržnje i njihovu pojavnost u vlastitom okruženju;

- kritički analizirati domete institucionalnih pravnih sustava u zadovoljavanju pravde i izloženost institucionalnih pravnih sustava

MOTO:

"Gdje, naposljetku, opća ljudska prava počinju? U malim mjestima, u blizini doma — tako blizu i tako malenih da ih nije moguće vidjeti ni na jednom svjetskom zemljovidu. Pa ipak, to je svijet pojedinca; susjedstvo u kojem živi; škola ili fakultet koji pohađa; tvornica, gospodarstvo ili ured gdje radi. To su mjesta gdje svaki muškarac, žena i dijete traže jednaku pravednost, jednake mogućnosti, jednako dostojanstvo bez diskriminacije. Ako ta prava nemaju značenja tamo, tada i drugdje znače vrlo malo. Bez djelovanja (zabrinutih) građana da ih se podupre u blizini doma uzalud ćemo tražiti napredak u širem svijetu."
(Eleanor Roosevelt)

TEME/TEMATSKE CJELINE

1.1. Razumijevanje ljudskih prava/Pojam i narav ljudskih prava

- Potrebe – prava – odgovornost
- Ljudska prava kao skup moralnih i pravnih načela
- Bitna obilježja i generacije ljudskih prava

1.2. Kršenje ljudskih prava s posebnim osvrtom na zločin iz mržnje

- Horizontalno i vertikalno kršenje ljudskih prava

- Na svakom od nas je da poštuje ljudska prava i dostojanstvo ljudi koji žive oko nas, da bismo na samom početku spriječili kršenje ljudskih prava
- Analiza slučajeva

1.3. Prava osjetljivih grupa (djece, žena, manjina)

- Dometi institucionalnih pravnih sustava
- Feministički pristup pravdi
- Uloga civilnog društva i nevladinih organizacija u zaštiti i promociji ljudskih prava

1.4. Jednakost

- Teorijski koncept jednakosti <http://plato.stanford.edu/entries/equality/>
- Veze između jednakosti i drugih vrijednosti (pravda, solidarnost..)
- Jednakost prevedena u pravni sustav (Ustav, Zakon o suzbijanju diskriminacije, strateški okvir)
- Analiza situacija u kojima se zagovara jednakost (Vukovar – dvojezični natpisi, inicijativa U ime obitelji, reproduktivna prava, imigrantska kriza)
- Tko su branitelji ljudskih prava?

OČEKIVANJA OD SUDIONIKA I

SUDIONICA: Očekujemo redovite dolaske sudionika/ca, sudjelovanje u raspravama i izvršavanje kraćih zadataka tijekom provedbe kolegija.

KLJUČNI POJMOVI: Vrijednosti ljudskih prava, dostojanstvo, jednakost

TATJANA VLAŠIĆ diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu te stekla MA u području Demokracije i ljudskih prava u JI Europi. Zaposlena je kao savjetnica u Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

DUŠKA PRIBIČEVIĆ GELB politologinja je s psihološko-pedagoškim obrazovanjem. Još od prošlog stoljeća aktivna na području promocije i zaštite ljudskih prava te mirovnog obrazovanja kroz formalno i neformalno obrazovanje. Certificirana trenerica za sprečavanje zločina iz mržnje i reformu državne uprave te registrirana miriteljica. Kao osnivačica i članica NVO-a Centra za direktnu zaštitu ljudskih prava uredila četiri knjige iz tog područja. Voditeljica kolegija: Ljudska prava, Uvod u mirovne studije i Manjinska prava na Mirovnim studijima Centra za mirovne studije u Zagrebu od 1996. do danas. Kao članica edukacijskog tima MALOG KORAKA - Centra za kulturu mira i nenasilja voditeljica/su-voditeljica je treninga i seminara za prosvjetne radnike i druge profesionalne skupine te mirovne aktiviste u području edukacije za nenasilnu komunikaciju, upravljanje sukobom, mir i ljudska prava te aktivno građanstvo u Hrvatskoj, Makedoniji i Bosni Hercegovini; sudjelovala u realizaciji UNICEF-ova projekta "Miroljubivo rješavanje problema u školi i prevladavanje trauma" za Hrvatsku; u organizaciji Danskog Crvenog križa

su-voditeljica u trogodišnjem projektu edukacije nastavnika za CABAC program u BiH; od 2002. god. u organizaciji Nansen Dialogue Centre Sarajevo voditeljica seminara za nastavnike "Odgoj i obrazovanje za ljudska prava"; stručna suradnica na tekstu u "111 koraka prema demokraciji i ljudskim pravima" autorice Maje Uzelac i koautorica priručnika "Škole u projektu Policija u zajednici" (2005) i priručnika "Za roditelje" (2010). Mentorica i trenerica u UNICEF-ovom projektu "Stop nasilju u školama".

CVIJETA SENTA rođena je 1979. godine u Zagrebu gdje živi i radi u Centru za mirovne studije u području suzbijanja rasizma i ksenofobije. Studirala je politologiju na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu te se uskoro sprema na stjecanje diplome. Osim angažmana u Centru za mirovne studije, surađivala je s Mrežom mladih Hrvatske u području razvijanja i zagovaranja lokalnih i nacionalne politike za mlade, bila je aktivna i u grupi mladih u RH koje su zagovarale osnivanje REKOM-a (Regionalna komisija za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava na području nekadašnje Jugoslavije) te je nekoliko godina sudjelovala u radu Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Sabora RH kao vanjska članica tog tijela, a odnedavno je i članica Savjeta za razvoj civilnog društva. Voli pse, pivo i sarmu te bosanske slatkiše, biti na ulici i putovati.

Veseli se prilici za ovaj kolegij i razmjenu iskustva.

SARA LALIĆ rođena je 1987. godine u Zagrebu. Studirala je sociologiju i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, nakon čega je upisala diplomski studij ljudskih prava na Central European University u Budimpešti, a i ponosna je vlasnica diplome Mirovnih studija, generacija 2008/2009. Aktivizmom se počela baviti 2007. godine u Centru za mirovne studije, a od tada je radila na temama vezanim uz NATO, suočavanje s prošlošću i diskriminaciju. Također je bila uključena u inicijativu Ne damo Varšavsku, a nekoliko je mjeseci provela i u međunarodnoj organizaciji za ljudska prava Human Rights Watch. Od 2011. godine zaposlena je u Centru za mirovne studije, gdje radi uglavnom na suzbijanju diskriminacije, te rasizma i ksenofobije. U slobodno vrijeme pokušava pjevati u jednom aktivističkom zboru, a najviše voli konzumirati pivo, sarmu i bosanske slatkiše s kolegicom Sentom nakon radnog vremena.

MEĐUNARODNI SUSTAV LJUDSKIH PRAVA

Voditeljica: Ivana Radačić

Broj termina: 6 (12 sati) , Semestar: I., izborni kolegij

22

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA

Iako se termin ljudska prava javlja kroz povijest, ona se, kako ih danas shvaćamo, razvijaju nakon Drugog svjetskog rata u okviru Ujedinjenih naroda, kao odgovor na teška kršenja ljudskih prava za vrijeme rata. Od tada se razvijaju u skladu sa zahtjevima promijenjenih društvenih okolnosti, a potaknuta aktivizmom različitih društvenih pokreta. Razne marginalizirane društvene skupine koriste diskurs i mehanizme ljudskih prava, kao odgovor na nepravde koje društveno politički sustavi proizvode te zahtjeve za oživljavanje temeljnih vrijednosti na kojima ljudska prava počivaju: vrijednosti dostojanstva, jednakosti, slobode i solidarnosti. Ljudska prava stoga su vrlo moćni mehanizam društvene promjene, koja mijenjaju politiku, pravo i moral društvenih zajednica. Bitno je poznavati teoriju i praksu ljudskih prava, kako zbog toga da osvijestimo svoja prava i osnažimo svoje živote, tako i da pomognemo osobama i društvenim skupinama čija se prava krše te utječemo na razvoj zajednica u kojima živimo.

Kao što je rekao tadašnji visoki povjerenik za ljudska prava: „Najveća snaga kulture ljudskih prava izvire iz znalačkih očekivanja svakog pojedinca. Odgovornost za zaštitu ljudskih prava počiva na državama. No, razumijevanje, poštivanje i očekivanja vezana za ljudska prava od strane svake pojedine osobe jesu ono što ljudskim pravima daje njihovo dnevno tkivo, njihovu

svakodnevnu otpornost.” Sergio Vieira de Mello, Visoki povjerenik UN-a za ljudska prava, 2003.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA

Ljudska prava su političko/pravno/moralni okvir koji uređuje ponašanje političkih vlasti prema pojedincima. Ljudska prava nemaju jednoznačno značenje: postoje razne teorije ljudskih prava, koje se bave pitanjima izvora ljudskih prava i opravdanja, njihove prirode, opsega i statusa. Temeljna ideja tih teorija je da postoje određene univerzalne značajke (potrebe, interesi, autonomija) svih ljudi, bez obzira na razlike, koje su neophodne za naše dobrostanje, a u opasnosti su od akcija i propusta drugih te ih treba štiti kroz ljudska prava. Međutim, o mnogim pitanjima postoje prijepori, kao na primjer o univerzalnosti, pristupu ravnopravnosti i pravima ranjivih skupina, reproduktivnim pravima, a praktični problem predstavlja i sukob prava. To su pitanja kojima će se baviti i ovaj kolegij. Odgovori se neće tražiti samo u teorijama i kritikama ljudskih prava, već i u međunarodnoj praksi. Apstraktno definirana ljudska prava svoje konkretno značenje dobivaju upravo kroz praksu međunarodnih sudova i kvazi-sudbenih tijela te ju je stoga važno poznavati.

OČEKIVANI ISHODI:

Kolegij je usmjeren na osposobljavanje i osnaživanje studenata/ica za rad na

zaštiti ljudskim prava, posebice koristeći međunarodno-pravne mehanizme. Cilj kolegija je upoznati studente/ice s idejom, razvojem i filozofijom ljudskih prava, međunarodnim i domaćim sustavom zaštite ljudskih prava.

Studenti/ce će:

1. upoznati osnovne koncepte međunarodnog sustava zaštite ljudskih prava i osnovnih prijepora u teoriji i praksi;
2. razumijeti međunarodni sustav zaštite ljudskih prava – osnovne instrumente i mehanizme;
3. razumijeti rad i ulogu Europskog suda za ljudska prava;
4. kritički analizirati kršenja ljudskih prava, njihovih uzroka i posljedica te identificirati moguće pristupe i rješenja;
5. promišljati o vlastitoj ulozi u promociji i zaštiti ljudskih prava.

TEME / ILI TEMATSKE CJELINE KOLEGIJA

1. Razvoj i filozofija ljudskih prava, osnovni koncepti
2. Međunarodni sustav zaštite ljudskih prava - sustav UN-a
3. Regionalni sustav – sustav Vijeća Europe – ESLJP
4. Sustav zaštite ljudskih prava u RH

Satnica:

1. Razvoj i filozofija ljudskih prava
2. Vježbe – univerzalizam vs relativizam ljudskih prava
3. Međunarodni sustav zaštite ljudskih prava – UN sustav
4. Regionalni sustav zaštite ljudskih prava – Vijeće Europe – ESLJP
5. i 6. Moot court/fokus na jednu ranjivu skupinu (ovisno o interesu i profilu grupe)

OČEKIVANJA OD SUDIONIKA I

SUDIONICA: Na kolegiju će se studenti kroz predavanja i diskusiju upoznati s međunarodnim sustavom zaštite ljudskih prava. Očekuje se sudjelovanje, aktivna participacija i priprema za moot court.

KLJUČNI POJMOVI: ljudska prava, univerzalnost, relativizam, međunarodni sustav ljudskih prava

IVANA RADAČIĆ doktorirala je pravo 2008. godine na Sveučilištu u Londonu, magistrirala je pravo na Sveučilištu u Michiganu 2003. i Sveučilištu u Zagrebu 2001. te kriminologiju na Sveučilištu Cambridge 2002. godine. Zaposlena je kao znanstvena suradnica u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar, a predavačica je na Centru za hrvatske studije Sveučilišta u Zagrebu, Sveučilištu u Osijeku, Europskom inter-sveučilišnom centru za ljudska prava

i demokratizaciju (Venecija) te University College London. Bila je gošća predavačica na Sveučilištu za mir UN-a (Kostarika), te istraživačica pri Sveučilištu u Kentu (Velika Britanija) i Sveučilištu u Melbournu (Australija). Pored toga, predaje na Centru za mirovne studije i Centru za ženske studije, Zagreb, te Institutu za ženska ljudska prava u Bugarskoj. Uredila je tri knjige (jednu u suuredništvu), objavila dvije knjige (jednu u suautorstvu) te preko 20 znanstvenih članaka. Područja interesa su joj ljudska prava, rod, seksualnost i feminizam. Nije baš uvijek u glavi – pleše ples 5 ritmova i svira djembe.

SPOL-ROD-QUEER

Voditelj/ica: Amir Hodžić

Broj termina: 7 (14 sati), Semestar: I., izborni kolegij

Gosti na kolegiju: Marko Jurčić, Arian Kajtezović

25

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA

Spolna/rodna i seksualna društvena neravnopravnost, temeljena na heteronormativnoj teoriji i binarnosti spola i roda, osnova je patrijarhalne nejednakosti među ljudima, te stvara i podržava razne oblike opresija i nasilja: seksizam, heteroseksizam, homofobiju, transfobiju, spolno/rodno uvjetovano nasilje. Zadnjih nekoliko godina u društveno-političkom prostoru Republike Hrvatske svjedočimo snažnom protuudarcu seksualnim i reproduktivnim pravima koji je iniciran i provodi se od strane nekoliko međusobno povezanih organizacija i inicijativa, uz logističku i financijsku podršku Katoličke crkve. Njihova agenda uključuje suprotstavljanje zakonima i politikama vezanim uz pitanja medicinski potpomognute oplodnje, abortusa, seksualne edukacije u školama, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, i istospolnog partnerstva/braka. Poblize upoznavanje pojmovnih konstrukcija spola, roda i seksualnosti, kao i relevantnih n-ormativnih identiteta i praksi, doprinosi kritičkom sagledavanju diskursa kao što su npr. "rodna ideologija" i "kultura smrti", te afirmira ljudska prava vezana uz ove kategorije.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA

Kolegij „Spol – Rod – Queer“ kritički propituje kreiranje i upotrebu pojmova spola, roda i seksualnosti na društvenom i

individualnom nivou. Spol, rod i seksualnost raspravljaju se kao identitetske odrednice i oblici osobnog izražavanja; kao društveni konstrukti, uloge i norme; te kao osnove klasifikacije, neravnopravnosti i diskriminacije. Kolegij istražuje i osvještava individualne i društvene prakse stvaranja i organiziranja kategorija spola, roda i seksualnosti. Tematike spola, roda i seksualnosti predstavljaju se kroz diskurse medicine, biologije, povijesti, zakonodavstva, obrazovanja, jezika, politike, ljudskih prava i aktivizma.

OČEKIVANI ISHODI

- Razumijevanje razlika između kategorija spola, roda, rodnog izražavanja i seksualne orijentacije.
- Upoznavanje sa povijesnim razvojem (de)konstrukcije kategorija spola, roda i seksualne orijentacije kroz diskurse religije, medicine, biologije, prava i jezika.
- Upoznavanje sa pitanjima interspolnosti i transrodnosti; ljudskim pravima vezanim uz LGBTIQ identitete; te povijesnim razvojem i trenutnim stanjem LGBTIQ pokreta i aktivizma u RH i regiji.
- Osvještavanje pitanja i problema vezanih uz utjecaj društvenog i kulturalnog konteksta na procese socijalizacije i razvoj spolnih, rodnih i seksualnih identiteta i uloga.
- Razumijevanje društvene i kulturalne raznovrsnosti i različitosti rodnih i seksualnih identiteta i praksi, kao

i povijesne promjene vrijednosnih i normativnih okvira.

- Ukazivanje na isprepletenost društveno-političkih dimenzija patrijarhata, spolne/rodne opresije, (hetero)seksizma, nasilja i transfobije.
- Razumijevanje kako striktno i ograničavajuće spolne/rodne uloge i društvene norme doprinose seksizmu i transfobiji i utječu na rodno-uvjetovano nasilje.
- Promicanje vrijednosti inkluzivne rodne/spolne ravnopravnosti, nenasilja, tolerancije i prihvaćanja.
- Razumijevanje povezanosti pitanja spola, roda i seksualne orijentacije, te socijalizacije i diskriminacije, kao i vlastitih izbora i mogućnosti u okviru ljudskih prava.
- Poticanje i osnaživanje polaznica_ka za razvijanje i uključivanje spolne/rodne perspektive u svoj rad u zajednici.

TEME /TEMATSKJE CJELINE KOLEGIJA

- Spol i rod: osnovni pojmovi
- Identiteti i izražavanja, uloge i socijalizacija
- Društveni rod: stereotipi, mediji, jezik
- Seksualnost: identiteti i ponašanja, seksualna edukacija i seksualna prava
- Moć i nasilje: patrijarhat, neravnopravnost, diskriminacija, (hetero)seksizam, transfobija
- Trans* pitanja
- Interspolnost
- Queer

- Aktivizam i osnaživanje: feminizam i LGBTIQ prava, sfere utjecaja i osobno djelovanje

OČEKIVANJA OD SUDIONIKA I

SUDIONICA: Dolazak na vrijeme i na sve termine. Spremnost na dijeljenje osobnih iskustava spolne/rodne/seksualne socijalizacije.

KLJUČNI POJMOVI: spol, rod, seksualnost

AMIR HODŽIĆ: Uz završeni dodiplomski studij sociologije u Zagrebu i postdiplomski interdisciplinarni program rodnih i kulturalnih studija u Budimpešti, zadnjih 18 godina bavim se pitanjima spolne/rodne ravnopravnosti, seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava, te LGBTIQ pitanjima kroz istraživanja, edukacije, konzultacije i aktivizam. U edukacijskom radu provodim raznovrsne radionice, seminare i treninge, a u istraživačkom radu surađujem sa različitim organizacijama i institucijama u Hrvatskoj, regiji i inozemstvu. Više na www.policy.hu/hodzic/.

MODUL III IZGRADNJA MIRA

KOORDINATORICA MODULA:
EMINA BUŽINKIĆ

UVOD U IZGRADNJU MIRA

Voditelj/ica: Goran Božičević

Broj termina: 7 (14 sati), Semestar: I., izborni kolegij

28

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA

Izgradnja mira nasušna je potreba u društvima koja su prošla kroz nasilne sukobe, pogotovo ratove kao Hrvatska. Važno je osvijestiti **nužnost otklanjanja uzroka** mogućih budućih nasilja i ratova, osnažiti pojedince, grupe i institucije da aktivno rade na tome. Razlikujemo je od mirovnog rada (u širem smislu) jer se izgradnja mira dešava tamo gdje su ratovi pokidali društvene veze i odnose, gdje su 'repovi rata' još prisutni i negativno utiču na svakodnevnicu ljudi.

Potreba za izgradnjom mira u Hrvatskoj raste zadnjih godina, kako se bilježi 'povratak u retoriku 90ih' nakon ulaska Hrvatske u EU te prestanka monitoringa strukturnih reformi u pristupnom procesu. Istovremeno, nadolazeća izbjeglička kriza zahtjeva potpunije razumjevanje, povezivanje postratnih s preventivnim mjerama u kojima su uvijek ljudi u središtu.

Sve više se kristalizira kako je pristup izgradnje mira u Hrvatskoj specifičan, ogleda se kroz življenje na terenu/ grassroots/ rad u mikro zajednici, otvaranje dijaloga s neistomišljenicima i ljudima drugačijih vrijednosnih sustava, uključivanju branitelja/ica, edukaciji za izgradnju mira, otvorenosti suradnjama te razvijanju vlastitih koncepata, uvijek nenasilnih. Taj pristup se odnedavno prezentira zainteresiranim akterima u

Palestini, Ukrajini, biva bilježen u UN studiji o pomirenju na Zapadnom Balkanu.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA

Izgradnja mira više nije novi koncept, široko je rasprostranjen, datira u dokumentima UN-a od 1992 a u teoriji od 1950-tih. Pravi 'boom' doživljava u 2000-tima kada se javljaju podjele na 'tehnološku' i 'transformativnu'.

CMS njeguje "kreativnu, transformativnu, vrijednosno utemeljenu" izgradnju mira. Odlikuje ju povezanost s drugim područjima i akterima, oprez u intervencijama u zajednicama kako bi se izbjegla moguća šteta. Naglašava značaj **suradnje** koja jeste srž građenja mira.

Izgradnja mira teži izgradnji odnosa koji vode **pomirenju**, osnaživanju unutrašnjih i vanjskih aktera u društvu da rade na njemu. (Lederach, 1997) Pomirenje se shvaća kao ono stabilno stanje društva u kojem nekadašnji neprijatelji imaju odnose koji neće ponovo dovesti do nasilja/ rata, u kojem su uzroci otklonjeni.

OČEKIVANI ISHODI:

Sudionici će usvojiti različite definicije izgradnje mira i razumijeti suodnos sa srodnim područjima. Raditi ćemo na razumijevanju koncepta na međunarodnoj razini, nacionalnoj, lokalnoj, izraziti dileme unutar izgradnje mira: tehnološka vs

transformativna, sequencing (vremenski redosljed), uloga domaćih i stranih aktera. Steći će uvid u IM u Hrvatskoj i Balkanu, te rad međunarodnih aktera. Upoznati se sa radom na pomirenju u Hrvatskoj i Zapadnom Balkanu te primjerima iz Gaze, Palestine, Ukrajine.

Raditi će se na razumijevanju važnosti kulturalne osjetljivosti, etičkih dilema pri intervenciji izvana, komunikacija s različitim akterima, prepoznavanje prioriteta.

Što je pomirenje meni a što drugima? Kada i kako raditi IM? Što ja mogu učiniti? Koje su moje jake a koje slabe strane? Tko mi/ nam je podrška? Tko su ometači/ spoileri? Zašto? Koliko je podjela na 'ometaće' i 'podržavače' uopće smisljena?

TEME/TEMATSKJE CJELINE:

Upoznavanje s konceptom Izgradnje mira (Peacebuilding)

Kontekstualizira se pojam Izgradnje mira uz pojmove preventivna diplomacija, nametanje mira, uspostava mira, održavanje mira. IM se dovodi u odnos sa humanitarnom pomoći, civilnim društvom, suočavanjem s prošlošću, tranzicijskom pravdom.

Iskustva konkretne Izgradnje mira u Hrvatskoj, ostalim post-SFRJ zemljama i šire

Volonterski Projekt Pakrac, Miramida treninzi, Mirovni timovi osječkog Centra

za mir, Platforma Izgradnje mira, IZMIR (branitelji i mirovni aktivisti zajedno), Mreža za izgradnju mira (BiH) i drugi. Na kolegiju se kroz iskustva voditelja daje uvid u osnove Izgradnje mira, što ona nije, a što jeste. Koristiti će se primjer UN studije s primjerima rada na pomirenju na Zapadnom Balkanu.

Etika intervencije 'treće strane' te same izgradnje mira ima posebno mjesto. Ulaženje u motivaciju 'treće' strane (točnije 'n+1' strane), legitimizacija/legalizacija/ kredibiliteta intervencije, opasnosti nanošenja (dodatne) štete neprikladnim pristupom kao i metode koje se koriste da se šteta minimalizira (npr *Do No Harm* pristup).

Transformativna, kreativna, inovativna, vrijednosna

Način kako se radi Izgradnja mira (vjerojatno je) važniji od sadržaja samog. Mijenjanje odnosa koji generiraju konflikt ključno je i mnogostruko važnije od pukog restauriranja povjerenja među (najčešće) etničkim zajednicama. Nenasilje kao pristup ali i ključna kvaliteta novih struktura.

Zainteresirati sudionice/ke za vlastiti aktivni angažman u izgradnji mira u postjugoslavenskim zemljama, a i šire. Izučavanje Izgradnje mira bez sagledavanja vlastitog angažmana promašeno je.

To ne znači da ćemo se svi s jednakim kapacitetima, motivacijom i resursima uključiti u IM, no pronaći optimalni modus

kako bi se svatko (zainteresiran/a) mogao/ mogla uključiti cilj je ovog kolegija.

KLJUČNI POJMOVI: izgradnja mira, rat/ mir, etika intervencije u sukob, pomirenje, društvena pravda

GORAN BOŽIČEVIĆ (1962.) Živio u Zadru, Zagrebu Skopju i Grožnjanu. Studirao fiziku, radio kao učitelj po školama. Mirovnim radom se bavi od 1993. Počeo s međunarodnim volonterima u razrušenom i podijeljenom Pakracu. Nastavio raditi mnogo po BiH te nešto manje po ostalim post-YU zemljama. Osnivao Centar za mirovne studije, prije toga Miramide, radio za Quaker Peace & Social Witness godinama. Zanima ga osnaživanje, propitivanje, njegovanje dobroga u nama, nenasilje. Naporan je u svom razumjevanju takozvanih fašista i drugih ekstremista. Trudi se. Ponekad uspijeva. Radi na prenosu iskustava s Palestinom i Ukrajinom. Piše Miramidalije <http://h-alter.org/articles/articles/tag/Tags/miramidalije> .

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU

Voditeljica: Vesna Teršelič

Broj termina: 6 (12 sati), Semestar: II., izborni kolegij

*** dio termina odvija se preko vikenda**

31

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA:

U Hrvatskoj i drugim post-jugoslavenskim društvima vrijede različite istine i prikazi prošlosti, uključujući ratne zločine. Način na koji se još uvijek dovodi u pitanje najmasovniji zločin počinjen u Hrvatskoj u 20. stoljeću od strane Ustaškog režima u Jasenovačkom logoru smrti samo je jedan od primjera osporavanja i relativizacije zločina. Činjenice o političkom nasilju u vrijeme jugoslavenskog socijalizma još uvijek nisu dostatno istražene. U velikom broju slučajeva interpretacije podataka o zločinu ima zasnivaju se na političkim mišljenjima i tumačenjima, a ne na činjenicama. Još uvijek je često prešućivanje ili poricanje zločina, priznavanje samo svojih žrtava i bliskost s optuženima iz vlastite etničke zajednice.

U oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji, u razdoblju 1991. do 2001. godine stradalo je oko 130.000 ljudi i još uvijek nije razjašnjena sudbina više od 15.000 nestalih. Odgovornim po zapovjednoj odgovornosti i neposrednim počiniteljima ratnih zločina sudi se pred Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju, međunarodnim sudskim vijećima na Kosovu, Sudom Bosne i Hercegovine i sudovima u Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori.

Zbog prešućivanja i nepriznavanja patnje zločini iz prošlosti često se koriste u eskaliranju sukoba. Da bi stali na kraj licitiranju zločinima i manipulacijama

organizacije za ljudska prava i udruge/udruženja žrtava sve više inzistiraju na suočavanju s prošlošću.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA:

Teorijska ishodišta su razumijevanje procesa suočavanja s prošlošću u Hrvatskoj, post-jugoslavenskim zemljama i svijetu kao i koncepta tranzicijske pravde na osobnoj, institucionalnoj i društvenoj razini.

OČEKIVANI ISHODI: Kolegij je posvećen analizi i razumijevanju ratnog i političkog nasilja radi zauzimanja stava prema nasilju nekad i danas. Suočavanje s prošlošću nije samo zauzimanje stava prema počinjenim zločinima nad našim suvremenicima nego je vezano uz odgovornost za prenošenje informacija mladima i budućim generacijama. Mladi imaju pravo doznati interpretacije prošlosti utemeljene na činjenicama kako bi mogli zauzeti stav prema nasljeđu nasilja kako ih ne bi poput njihovih roditelja postali zarobljenici isključivosti koja je hranila u nasilje u prošlosti a hrani i netrpeljivost prema manjinama i ksenofobiju danas.

TEME / ILI TEMATSKE CJELINE KOLEGIJA

Na prvom terminu bit će predstavljeni koncepti: suočavanja s prošlošću, tranzicijske pravde, te mehanizama za ostvarivanje prava na istinu, pravdu, obeštećenje i garanciju neponavljanja

zločina uz primjere zagovaranja prava svih civilnih žrtava rata

Na drugom terminu ćemo govoriti o suđenjima za ratne zločine pred domaćim sudovima i Međunarodnim kaznenim sudom za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji te kao i o neprocesuiranim zločinima i teškim povredama ljudskih prava.

Na trećem terminu govorit ćemo o značaju snimanja osobnih sjećanja na rat i dokumentiranja sudbine stradalih kao i nastavku istraživanja ratnih zbivanja te razvijanju kulture sjećanja.

Na cjelodnevnom seminaru krenut ćemo od reagiranja na teške povrede ljudskih prava i pitanja građanske hrabrosti te razgovarati o primjerenim načinima pamćenja i zaboravljanja zločina počinjenih u Hrvatskoj od početka drugog svjetskog rata do danas. Skupa ćemo si postaviti pitanje kako se boriti protiv poricanja i relativiziranja zločina u sredini gdje se često dovodi u pitanje i dobro dokumentirana stradanja.

VESNA TERŠELIČ (1962.) je mirovna aktivistica. Od 1985. radi na građanskom (samo)organiziranju. Suosnivačica je više inicijativa i organizacija među kojima su Svarun, Zelena akcija, Antiratna kampanja Hrvatske, Centar za ženske studije, Centar za mirovne studije i Documenta - Centar za suočavanje s prošlošću. Od 2004. voditeljica je Documente. Sudjeluje u afirmiranju ljudskih prava i izgradnji mira u Hrvatskoj, drugim post-jugoslavenskim zemljama te kriznim područjima. Članica je Koordinacijskog vijeća Koalicije za REKOM. Objavila je tekstove o moći suradnje, posredovanju u sukobima i suočavanju s prošlošću. Za doprinos izgradnji povjerenja nominirana je za Nobelovu nagradu za mir (1997.), a primila je alternativnu nobelovu (1998.) te plaketu Diana Budisavljević (2011.)

LJUDSKA SIGURNOST

Voditelj: Gordan Bosanac

Broj termina: 5 (10 sati), Semestar: II., izborni kolegij

Gost na kolegiju: Igor Tabak

33

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA

Što mi treba da bi se osjećao sigurnim ili sigurnom – temeljno je pitanje s kojim počinje ovaj kolegij a ima za cilj raščlaniti različite razine ljudskih potreba za sigurnošću. U nacionalnim državama glavni pružatelji sigurnosti najčešće se smatraju oni vezani uz vojno-represivni aparat države. Ali da li u našoj svakodnevici imamo naprosto drugačije potrebe za sigurnostima od onih koje nam tradicionalni državni aparati mogu pružiti? Kako bi izgledao svijet da umjesto nacionalnih sigurnosti gradimo ljudske sigurnosti? Kako bi tada izgledali međunarodni sukobi? Tko bi ih i kako rješavao?

Ljudska sigurnost još uvijek nije prepoznata kao pojam u ključnim sigurnosnim dokumentima RH. Ni na međunarodnoj razini koncept ljudske sigurnosti nije zaživio kao koncept na način da bi ona bila sustavno i kvalitetno integrirana u sigurnosne doktrine država. To je i posljedica činjenice što ljudska sigurnost još uvijek nema svoju definiciju a kritičari govore kako taj pojam naprosto može uključivati gotovo sve. Ovaj kolegij pokušati će što praktičnije govoriti o ljudskoj sigurnosti i definirati je na primjerima sigurnosnih dokumenata i strategija RH ali i na primjerima iz svakodnevnih realnih realnih političkih situacija.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA

U postratnom periodu RH i dalje gradi svoju sigurnosti na principima nacionalne, klasične, kolektivne sigurnosti koja sve manje reflektira realne potrebe za sigurnošću svakog/e pojedinca/ke. Ta državotvorna sigurnost tada koristi različite nacionalne-kolektivističke argumente koji s jedne strane plaše javnost, a s druge strane pokušavaju pružiti osjećaj sigurnosti. Dakle, sigurnost se gradi na način zastrašivanja javnosti, koja tada reagira potrebama za sigurnošću. No da li su te potrebe uistinu realne i opravdane? Da li je tzv. Hrvatsko-Slovenski sukob oko granice na moru bio pitanje nacionalne ili ljudske sigurnosti? Zašto RH slavi i obilježava vojno-policijsku akciju Oluja, a datum mirne reintegracije Podunavlja službene institucije u potpunosti ignoriraju? Zašto su državi borbeni avioni važniji od protupožarnih aviona? Ovaj kolegij se suprostavlja brojnim zabludama koje prate sigurnosne diskurse (postoji moja intuitivna pretpostavka da bilo da se u javnom prostoru razgovara o sigurnosti ili o seksualnosti broj iracionalnih argumenata preteći će one racionalne) i pokušava razumjeti sigurnost polazeći od svake osobe koja živi u određenoj zajednici. Taj pristup nazivamo ljudska sigurnost gdje se sigurnost gradi od pojedinca a ne od kolektiva. Pojam ljudske sigurnosti relativno je novi pojam u literaturi ali i praksi i zahtjeva iznimne promjene u načinu razmišljanja o klasičnim sigurnosnim pitanjima kao što su prijetnja, obrana, strah i sl.

U javnom prostoru RH postoji jako malo rasprava oko sigurnosne politike i te rasprave su uvelike elitizirane u uskom krugu donositelja odluka. Puno toga se stavlja pod pečat državne tajne. Sigurnost je nešto čime se i dalje primarno bave muškarci, i razgovori o temi se vode unutar Ministarstva obrane, policije, tajnih službi i eventualno vanjskih poslova. Sigurnost je ozbiljna stvar, ali je neozbiljno da se njome bave i o njoj odlučuju samo povlašteni. Upravo i iz tog razloga ovaj kolegij zaživio je na Mirovnim studijima.

OČEKIVANI ISHODI:

Kroz kolegij se propituje koncept nacionalne sigurnosti i trenutni postojeći državni mehanizmi zaduženi za sigurnost građana (primarno vojska, policija i sigurnosno-obavještajne službe).

Sudionici će se upoznati sa konceptom ljudske sigurnosti.

Znanja koja će polaznici steći su uvid u sigurnosnu politiku RH, razumijevanje funkcioniranja sigurnosnog sustava RH, kritičko sagledavanje koncepta sigurnosti i nadležnih institucija te bolje razumijevanje koncepta ljudske sigurnosti.

Demistificirati sigurnosne politike i institucije koje grade sigurnosne sustave. Osnažiti polaznike/ce za vlastito djelovanje na zaštiti ljudskih prava prilikom provođenja sigurnosnih politika.

TEME / ILI TEMATSKE CJELINE KOLEGIJA

1. Što je sigurnost? Što nas čini sigurnima? Nacionalna sigurnost vs. ljudska sigurnost. Međunarodni odnosi i međunarodna sigurnost. Vojska kao izvor sigurnosti. Međunarodna pravda? UN. Međunarodni kazneni sud. Vijeće sigurnosti. Koliko su trenutne međunarodne sigurnosne institucije konstruirane da bi promovirale i zagovarale ljudsku sigurnost?
2. Humanitarne intervencije - Jugoslavija, Kosovo, Irak, Afganistan, Libija . Prevencija ratova kao temelj izgradnje mira. Ratni sukobi. NATO, vojska, ALTERnatoR. Zašto nastaju vojne organizacije? Čime se one danas bave? Da li je moguće imati državu bez vojske?
3. Međudržavni sukobi – da li je moguće spriječiti rat? Sukob RH i Slovenije oko granice na moru i Ljubljanske banke. Mirna reintegracija nasuprot Oluje. Razvojna nasuprot vojne pomoći. Arapska proljeća. Ratovi i migracije.
4. Javne nabave i korupcija u sigurnosnom sektoru. Transparentnost sigurnosnog sektora.
5. Sigurnosno – obavještajni sektor – tajne službe. Terorizam. Tajnost podataka. Ljudska prava i sigurnost.

OČEKIVANJA OD SUDIONIKA I SUDIONICA

Zainteresiranost za teme iz područja sigurnosti iako možda do sada nisu se previše bavili ovom temom. Motiviranost za razumijevanje međunarodnih odnosa. Paranoja od sigurnosnih službi je dobrodošla.

KLJUČNI POJMOVI: ljudska sigurnost, oružani sukobi, alternative oružanim sukobima, ljudska prava i sigurnost

GORDAN BOSANAC rođen je 1973. godine u Zagrebu. Nakon završenog studija fizike, upisuje Mirovne studije i počinje se baviti građanskim djelovanjem i mirovnim aktivizmom. Zadnjih petnaest godina radio je na temama vezanim uz prigovor savjesti, demilitarizaciju, azil, diskriminaciju, prava seksualnih i rodnih manjina, a poseban interes ima za teme vezane uz ljudsku sigurnost i zagovaranja javnih politika iz domene ljudskih prava. Danas radi u Centru za mirovne studije na programima vezanim uz sigurnost i izgradnju mira. Uz CMS aktivan je i u udruzi CROSOL koja se bavi međunarodnom građanskom solidarnošću

MODUL
IV
SUZBIJANJE
RASIZMA
I KSENOFOBIFE

KOORDINATORICA MODULA:
JULIJA KRANJEC

POSTKOLONIJALIZAM I MIGRACIJE

Voditelji: Julija Kranjec, Emina Bužinkić i Drago Župarić-Iljić
Broj termina: 7 (14 sati), Semestar: II., izborni kolegij
Gosti na kolegiju: Mitre Georgiev, Lana Zdravković,
aktivisti i aktivistkinje angažirani oko prava migranata

38

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA

Kolegij polazi od propitivanja temeljnih pojmova: rasa, državljanstvo, nacionalizam, nacionalne države, gostoprimstvo, postkolonijalizam itd. i kroz post-kolonijalnu perspektivu suvremenog procesa migracija (uzroci, pojave, ilegalne migracije, detencija, migranški rad, prava stranaca i drugo) dolazi do istraživanja pitanja politike državljanstva i nacionalizma u RH i EU. Područje promišljanja migracijskih i post-migracijskih fenomena u današnjim lokalnim, nacionalnim i nadnacionalnim okvirima važno je poradi razumijevanja kompleksnosti utjecaja migracija na socijalnu, demografsku, gospodarsku, kulturnu i svaku drugu sliku bilo društava porijekla bilo društava primitka migranata. Potencijalne i ostvarene interakcije lokalnog i doseljenog stanovništva usmjeravaju nas na pitanja aktualne tematike odnosa prema „drugome kao strancu“ kroz politike uređenja kulturnih različitosti kao i svakodnevne prakse upoznavanja, suživota, učenja i razmjene iskustava sa novim članovima društva. U vrijeme izrazite kriminalizacije migracija i prevladavajućih negativnih prikaza migranata, važnost edukacije i osnaživanja građana je prvenstveno bitna u aspektu omogućavanja društvenog okvira uspješne i održive integracije stranaca putem otvaranja komunikacijskih društvenih kanala kojima se dva subjekt mogu bolje i pobliže upoznati, te zajednički raditi na društvu dobrodošlice. Stoga je i potreba

za informiranjem i osvještavanjem migracijskih fenomena i procesa bitna kao temelj za osmišljavanje načina suzbijanja negativnih društvenih fenomena vezanih uz radikaliziranje stavova javnosti spram migrantske populacije očitovanih u porastu ksenofobije, rasizma i diskriminacije u europskim društvima pa i hrvatskom društvu. Zato će kolegij na Mirovnim studijima pokušati educirati i potaknuti polaznike i polaznice za kritičko promišljanje migracijskih tema te ih angažirati za moguće iznalaske rješenja za uspostavu boljeg okvira politika i praksi vezanih za pitanja migracije i integracije stranaca.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA

Kolegij polazi od suvremenog procesa migracija smještenog u post-kolonijalnu perspektivu te preispituje granice teritorija, politike, prihvaćanja i odbijanja različitosti. Kolegij istražuje geopolitičke strategije i strukture *drugosti*, princip trećega te mogućnosti izgradnje ravnopravnih interkulturalnih društava. Istraživanja migracija pripadaju interdisciplinarnom području studija na razmeđu sociologije, politologije, prava, antropologije, i ostalih disciplina. Postojeće teorije ukazuju na diverzifikaciju proučavanja migracijskih fenomena koji se više ne promatraju jednoznačno po modelu emigracija/imigracija već uključuju proučavanje razne modalitete migracija i mobilnosti sukladno temporalnom

trajanju, geografskim relacijama, svrsi, organiziranosti, stupnju dobrovoljnosti, masovnosti migracijskih kretanja te ostalim kriterijima. Transnacionalna perspektiva spaja izučavanje uzroka posljedica u svim etapama migracijskog procesa, kako u društvima porijekla, u tranzitnim teritorijama, tako i u društvima primitka. U području studija nedobrovoljnih migracija, koje će dobrim dijelom biti u fokusu kolegija, podjednako se problematiziraju ekonomski, društveni, politički, sigurnosni, kulturni, okolišni, klimatski i svi drugi mogući uzroci i motivi za dobrovoljne ili nedobrovoljne (prinudne i prisilne) migracije stanovništva. Također, kritička promišljanja oko modela društvene i kulturne adaptacije i interakcije danas su više usmjerena kritiziranju ne samo (etnocentričnog) asimilacijskog modela, nego i kritici „klasičnog“ integracijskog modela utemeljenog na politici multikulturalizma, koja se u nekim zapadnoeuropskim društvima pokazala neadekvatnom za pitanja stvarne inkluzije novouseljenika i sinergije koje rađa prilika za ravnopravnost, uvažavanje i interakciju. Stoga se naglašava i obrađuje model interkulturalizma koji više polaže na stvarnu interakciju i obogaćivanje domaće i „strane“ populacije na obostrani probitak.

OČEKIVANI ISHODI:

- usvojiti temeljne pojmove postkolonijalne teorije i njihov odnos sa suvremenim izazovima migracija i ljudske sigurnosti,
- kritički analizirati pravno-političke dogme poput granica, suvereniteta i teritorija te s tim u vezi analizirati situacije u ‘zapadnim’ i ‘istočnim’ zemljama, onim ‘razvijenim’ i ‘nerazvijenim’ i njihove specifične odnose prema migrantima; geopolitičke strategije i strukture drugosti te princip trećega,
- upoznati sudionike/ce sa nastankom i razvojem politika državljanstva u Europi, Europskoj uniji i Hrvatskoj.
- razumijevanje post-migracijskih fenomena u lokalnim, nacionalnim i nadnacionalnim okvirima,
- razumijevanja kompleksnosti utjecaja migracija na socijalnu, demografsku, gospodarsku, kulturnu i svaku drugu sliku društava porijekla i društava primitka migranata,
- upoznati sudionike/ice sa suvremenim uzrocima globalnih migracijskih tokova i posljedica migracija za ljudsku sigurnost i ljudsko dostojanstvo, razumijevanje migracijskih faktora i ‘ponašanja’ političkih režima uz suvremene i tradicionalne izazove prema drugima i drugačijima, koncept i praksu zaštite tj. azila, razumijevanje kulturnih i drugih aspekata migracija,

- razumjeti transformacijski karakter migracija i mobilnosti kao potencijal za gospodarsko, demografsko i socio-kulturno obogaćivanje i revitalizaciju (europskih) društava primitka, te ukazati na potrebu da se nedobrovoljne migracije ne promatraju isključivo iz sigurnosne i/ili humanitarne perspektive.

TEME /TEMATSKE CJELINE:

- Temeljni pojmovi i postkolonijalizam
- Politike državljanstva
- Obilježja suvremenih migracija. Prisilne i nezakonite migracije.

KLJUČNI POJMOVI: Postkolonijalna teorija i postkolonijalizam, nacionalizam, migracija

JULIJA KRANJEC: Ubrzo nakon što sam diplomirala, i na fakultetu i na Mirovnim studijima kao dio jubilarne 10 generacije, volontiranje u Centru za mirovne studije zamjenio je plaćeni angažman i to na mirovnoj edukaciji gdje sam se najviše bavila aktivnostima u okviru programa Edukacije za ljudska prava i aktivno građanstvo na zapadnom Balkanu. Budući da volim biti uključena u procese učenja i propitivanja sebe i ostalih petljam se i u ostale edukacijske programe, ali i programe javnih politika izgradnje mira. Posljednjih par godina samo povremeno radim na edukacijskim programima pa volim reći

kako se najviše bavim afirmacijom prava izbjeglica, zagovarajući unapređenje kvalitete njihovog, a posljedično i vlastitog života i razvojem integracijskih politika i praksi. Opuštam se planinarenjem, punkom i slaganjem puzzli.

DRAGO ŽUPARIĆ-ILJIĆ: Rođen 1981. u Županji, gdje je prošle godine sudjelovao sa sugrađanima u mjerama obrane od poplava, humanitarnom radu i sanaciji štete u županjskoj Posavini. Zvuči ironično, ali nedavno doktorirao u području sociologije prisilnih migracija na temi okolišnog raseljavanja u globalnim razmjerima zbog okolišnih i klimatskih promjena, što je područje interesa kojom se bavi unazad par godina. Zadnjih desetak godina bavio se istraživački i aktivistički radom na temama izbjeglištva i azila, integracije, migracijskih politika, nacionalnih manjina, mirovnih politika i praksi. Voli pse što vole mladi, planinarenje, bicikliranje, začudan humor i trešnje naj voli. Što dalje, shvaća da „Stalna na tom svijetu samo mijena jest!“, i čvrsto se nada – na bolje.

EMANCIPACIJA KULTURNOG PLURALIZMA U VRIJEME IZBJEGLIŠTVA

Voditeljica: Emina Bužinkić

Broj termina: 6 (12 sati), Semestar: II., izborni kolegij

Gosti na kolegiju: Celestine Olisa, Prince Wale Soniyki i drugi izbjeglice te migranti-aktivisti iz Hrvatske i inozemstva, Andreja Kulunčić, Vedrana Baričević, aktivisti i volonteri Centra za mirovne studije i drugih partnerskih organizacija angažiranih u području integracije izbjeglica

41

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA:

Broj izbjeglica i interno raseljenih osoba u svijetu prošle je i ove godine rapidno narastao na gotovo 60 milijuna osoba. Svi oni nalaze se u potrazi za sigurnošću i novim domom. Na tom se putu suočavaju s institucionalnim preprekama, sve manjim gostoprimstvom, smanjenim radnim mogućnostima i strahovitom neizvjesnošću. Glad, siromaštvo, klimatske (ne)prilike, ratovi i građanski sukobi, nasilje svih razmjera, samo su neki od uzroka prisilnih migracija. Ksenofobija, neprihvatanje, ignoriranje, izbjegavanje, zanemarivanje, samo su neki od načina odnošenja prema izbjeglicama. Ljudska sigurnost i ljudsko dostojanstvo plaćaju visoku cijenu djelovanja suvremenih političkih struktura i procesa, sustava kontrole i zaposjedanja velikog dijela svijeta. U Hrvatskoj živi više tisuća izbjeglica iz ratnih 90.-ih, međutim suvremeni sukobi u Hrvatsku su doveli 'nove izbjeglice', tražitelje azila i azilante. Kroz ovaj kolegij upoznat ćemo život tražitelja azila i azilanata i spremnost na integraciju ovih novih izbjeglica na specifičan hrvatski način – u zemlji čijih je 47.000 građana pronašlo dom u trećim zemljama devedesetih godina prošloga stoljeća.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA: Ovaj kolegij, poput 'Postkolonijalizma i migracija' polazi od suvremenog procesa migracija smještenog u post-kolonijalnu perspektivu te preispitivanja granica

teritorija, politike, gostoprimstva te prihvaćanja i odbijanja različitosti. Kolegij istražuje geopolitičke strategije i strukture *drugosti*, princip trećega te mogućnosti izgradnje ravnopravnih multikulturalnih i interkulturalnih društava. Različitost identiteta uz paradigmu svjetova i vremena kontekstualizira kritiku suvremenih društva, njihove otvorenosti i koncepta sigurnosti. U fokusu ovog kolegija život je izbjeglica u potrazi za novim domom, ljudskim dostojanstvom i ostvarenjem ljudskih prava naspram krutih sustava režimskih politika i njihove nemogućnosti izgradnje interkulturalnih integracijskih praksi. Ovaj kolegij kombinira prezentacijske, participativne i iskustvene metode rada. Koristit će se sljedeće metode: kraća predavanja i prezentacije, analize i diskusije, radionice i učenje po iskustvu, gostovanje aktivista i izbjeglica, analiza filmova i učenje iz preporučene literature.

OČEKIVANI ISHODI:

Kolegij ima za cilj:

- informirati sudionike/ice o utjecaju prisilnih migracija i kontekst istih u Republici Hrvatskoj
- informirati sudionike/ice o razvoju sustava azila i utjecaj europeizacije azilnog sustava na hrvatski azilni sustav,
- kritički analizirati uvjete razvoja kulturnog pluralizma i integracijskih modela,
- upoznati sudionike/ice s migrantskim otporom,

- potaknuti sudionike/ice na kritičko propitivanje uloga država i politika ali i uloga pojedinaca i napose vlastite ulogu u integraciji izbjeglica te prihvaćanju različitosti u 'svome' društvu,

Na kolegiju se propituju stavovi sudionika/ica, a nakon kolegija sudionici/e trebaju poznavati sljedeće cjeline:

- faktori i načini oblikovanja negativne percepcije stranaca,
- razumijevanje i razlikovanje integracijskih modela i oblika kulturnog pluralizma,
- razumijevanje migracijskih faktora i 'ponašanja' političkih režima uz suvremene i tradicionalne izazove prema drugima i drugačijima,
- poznavanje okvira azilne politike i specifičnosti hrvatskog azilnog sustava,
- produbljivanje odnosa solidarnosti spram migrantskih i izbjegličkih skupina.

Važna odrednica kolegija je poticanje sudionika/ica na prepoznavanje vlastitih predrasuda i stereotipa te otvaranje prostora transformaciji vlastitih stavova i društvenim iskoracima solidarnosti.

OČEKIVANJA OD SUDIONIKA: redovito pohađanje i aktivno sudjelovanje na cijelom kolegiju (omogućava sudjelovanje u mentorskoj grupi za one zainteresirane), 'izuvanje iz cipela' na putu ka razumijevanju problema, iskazivanju solidarnosti i kritičkom promišljanju stvarnosti, izgradnja motivacije i vlastite

vizije doprinosa reagiranja na društvene nepravde.

TEME / TEMATSKJE CJELINE

- Percepcija i mitovi o izbjeglicama
- Modeli integracije i kulturni pluralizam
- Povijest razvoja sustava zaštite (azila) i njegove suvremene karakteristike
- Migrantski otpor i emancipacija solidarnosti
- Solidarnost i primjeri podrške integracije izbjeglica

KLJUČNI POJMOVI: azil, integracija, kulturni pluralizam

EMINA BUŽINKIĆ: Po vokaciji politologinja s dodatnim pedagoškim i psihološkim obrazovanjem, a po životnom izboru aktivistkinja. Rođena 1984. godine u Sisku u kojemu je provela većinu ratnog i postratnog odrastanja, a dio djetinjstva provela u izbjeglištvu u Ljubljani i Zagrebu. Nakon napada i kamenovanja protjeranih i izbjeglih nakon Oluje te Kosovske krize par godina nakon toga, odlučila dati svoj doprinos miru. Od srednje škole aktivna u kazališnim i političkim civilnim inicijativama poput *Dosta je ratova* i *Ne u moje ime!* Dvadesete godine (pa i prije i poslije) provela u Centru za mirovne studije, Mreži mladih Hrvatske i *Documenti* - Centru za suočavanje s prošlošću povezujući rad na izgradnji mira i suočavanju s

prošlosti, direktno radeći s i zagovarajući prava izbjeglica, civilnih žrtava rata, mladih i drugih ranjivih skupina. Bavi se političkim obrazovanjem, malim koracima u ekonomskim alternativama i kulinarskim aktivizmom. Životnu inspiraciju crpi u odlascima u nepoznate joj krajeve, susrete s ljudima i vlastita spiritualna putovanja. Vjeruje u promjene, ne vjeruje u granice.

MODUL
V
DRUŠTVENA
SOLIDARNOST

KOORDINATORICA MODULA:
IVA ZENZEROVIĆ

GLOBALNO DRUŠTVO I ODRŽIVI RAZVOJ

Voditelj: Dražen Šimleša

Broj termina: 7 (14 sati), Semestar: II., izborni kolegij

46

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA

Svrha kolegija je da polaznici i polaznice budu osposobljeni shvatiti i povezati sve dijelove i dimenzije globalnih procesa i tema koje taj proces obuhvaća. Polaznike je važno educirati o odnosima moći u svijetu i ekonomskom sustavu, jer iz njihovih pravila po kojima funkcioniraju, proizlaze skoro svi drugi problemi s kojima se suočavamo. Drugi važan dio za praktična znanja je dio kolegija koji se bavi održivim razvojem, gdje se pomoću istraživačkih alata uči na koji način mi sudjelujemo u (ne)održivosti našeg svijeta te pomoću kojih rješenja možemo to kretanje pomaknuti u boljem smjeru.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA

Kolegij pokriva kritička promišljanja o današnjem svjetskom sustavu moći i globalnoj ekonomiji te njihovim značenjima i posljedicama. Samim tim je teško staviti specifični teorijski okvir, jer je tema široka i nudi se razne teorijske postavke, ali se trenutna situacija kritički preispituje.

Pokriti ćemo i teorijski razraditi teme financijsko-ekonomskog sustava utemeljenog na dugu, ekološkog otiska, indeksa ljudskog razvoja, *commonsa*, i brojne druge.

OČEKIVANI ISHODI

Studenti će se upoznati s najbitnijim temama koje vežemo za današnji svijet, a da se odnose na ekološku održivost i socijalnu pravdu. Sudionici će se upoznati s povezanošću bitnih tema koje ćemo proći, ali i povezanosti rješenja za bolji svijet. Na koji način je kriza svjetske ekonomije danas povezana s nastankom dužničke krize siromašnih zemalja i zemalja u razvoju, a na koji način je to povezano s otimačinom prirodnih resursa i opadanjem kvalitete u većini svjetskih ekosustava. Kakve to veze ima sa raspodjelom bogatstva i socijalnom pravdom, a kakve s našom participacijom u potrošačkom društvu. Paralelno se komunicira sa studentima i studenticama gdje su odgovori i rješenja, posebno u Hrvatskoj.

TEME/TEMATSKJE CJELINE

Globalna ekonomija i odnosi moći, kontrola nad resursima, kontrola nad informacijom, hrana, socijalna pravda i solidarnost, *commonsi*, društveni pokreti otpora i aktivizam, alternative za bolji i pravedniji svijet.

OČEKIVANJA OD SUDIONIKA I

SUDIONICA: aktivno sudjelovanje na susretima te otvorena komunikacija i rasprave.

KLJUČNI POJMOVI: Globalno, održivost, aktivizam, rješenja, praktične alternative.

DRAŽEN ŠIMLEŠA: Rođen 1976. godine u Bjelovaru. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao, magistrirao i doktorirao na Odsjeku za sociologiju. Zaposlen je kao znanstveni suradnik na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu. Područje rada je globalizacija i održivi razvoj. Do sada objavio pet knjiga i nekoliko znanstvenih radova. Aktivan na civilnoj sceni i trenutno volontira kao tajnik udruge Zelena mreža aktivističkih grupa (ZMAG) te dopredsjednik Mreže ekosela Balkana (MEB).

EKONOMSKA NEJEDNAKOST I RADNIČKA PRAVA

Voditelj/ica: Iva Ivšić, Jelena Miloš, Jovica Lončar
Broj termina: 6 (12 sati), Semestar: II, izborni kolegij
Gosti na kolegiju: teoretičari i praktičari aktivni u polju sindikalizma, ekonomske demokracije i klasne teorije

48

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA

U Hrvatskoj se u posljednjih 20 godina malo tko sustavno bavio radničkim pravima. Tranzicijski okvir kojim je dominirala privatizacija i deindustrijalizacija ekonomske sfere potisnuo je značaj radničkih prava na same društvene margine. Rezultat toga je sustavan manjak znanja o ovoj temi, počevši od nedostatka proizvodnje na akademskom polju do nepostojanja šire medijske i društvene vidljivosti radničkih prava. Kako bismo popunili ovu prazninu, jedan od osnovnih ciljeva kolegija je ponuditi sudionicima i sudionicima teorijska i praktična znanja potrebna za shvaćanje radničkih prava i izvora ekonomske nejednakosti. Takva znanja pogotovo su važna u kontekstu trenutne ekonomske krize i neoliberalnih politika koje su rezultirale pogoršanjem socioekonomskog položaja radnica i radnika (što se najvidljivije manifestira novim radnim praksama poput nesigurnog i fleksibilnog rada, sve dužeg radnog vremena itd.), pri čemu postaje jasno da bilo kakav rad na društvenoj promjeni i postizanju ravnopravnosti mora adresirati postojeće ekonomske nejednakosti.

Rad ćemo započeti definiranjem osnovnih pojmova kolegija kroz vježbu i zajedničku diskusiju, nakon čega će sudionici/e imati priliku izraziti svoje interese u polju koje pokriva kolegij, a koje ćemo nastojati inkorporirati u naš kurikulum.

Sljedeći sat posvetit ćemo uvodu u sindikalno djelovanje pri čemu će sudionici/e steći uvid u sindikalno organiziranje koje će predstaviti netko od iskusnih aktivista iz sindikalnih redova. Sudionici/e će također imati priliku usvojiti praktična znanja i vještine koje im mogu pomoći u svakodnevnoj zaštiti njihovih prava.

Kako bi sudionici dobili teorijski uvid u području radničkih prava, dva bloka kolegija posvetit ćemo uvodu u klasnu teoriju gdje ćemo prvo kroz vježbu i grupni rad uvesti neke od osnovnih pojmova klasne teorije te vidjeti kako se ona odražava na borbe protiv ekonomske nejednakosti, a zatim ćemo ta znanja produbiti kroz teorijsko predavanje i raspravu.

Kao posljednju tematsku jedinicu obradit ćemo pitanje ekonomske demokracije, odnosno prakse radničkog upravljanja poduzećima (primjerice putem radničkog dioničarstva) koja donosi demokratizaciju ekonomske sfere i povećanje ekonomske jednakosti u društvu. Završni sat kolegija iskoristit ćemo za evaluaciju, ali će on poslužiti i kao mjesto na kojem ćemo obraditi dodatna pitanja za kojima se ukazala potreba tijekom kolegija.

Kolegij će nastojati balansirati zastupljenost teorijskih i praktičnih znanja, a to ćemo dodatno ostvariti raznovrsnošću metoda rada među kojima ubrajamo: predavanja i diskusije, vježbe, igre uloga

i simulacije. Različitost perspektiva, kao i prenošenje stručnih znanja omogućit ćemo kroz gostovanja niza predavača kako s praktičnim tako i s teorijskim iskustvom u polju. Na kraju, kolegij će pratiti i istraživačka mentorska grupa koja će osposobiti polaznike/e za samostalan istraživački rad u području radničkih prava.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA

Povelja o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda definira politička, građanska, socijalna, ekonomska i kulturna prava. Socijalna, ekonomska i kulturna prava su u poretku prioriteta zapala u drugi plan te su i dalje predmet žestokih rasprava. Govoriti o tom dijelu pravnog spektra znači govoriti o radničkim borbama, o klasnom sukobu i nastanku ljevice. Osmosatno radno vrijeme, humaniji radni uvjeti, zabrana dječjeg rada, radnička participacija u upravnim strukturama poduzeća, ukratko - tekovine socijalne države ili države blagostanja, samo su neka od postignuća radničkog organiziranja i borbe: bilo kroz sindikalne ili političke organizacije. Razdoblje klasnog kompromisa koje u zemljama zapadnog kapitalizma nastupa nakon Drugog svjetskog rata karakterizira rast radničkih prava i deradikalizacija samog pokreta. Pad profitnih stopa početkom 1970-ih u kombinaciji sa slomom realnog socijalizma u zemljama Istočnog bloka i pacificiranim radničkim pokretom u zapadnim zemljama dovodi do napada na stečevine radničke borbe s ciljem potpune demontaže

socijalnih, ekonomskih i kulturnih prava radnika.

OČEKIVANI ISHODI

Sudionici/e će se upoznati s osnovnim teorijskim konceptima nužnima za razumijevanje radničkih prava i izvora ekonomske nejednakosti (klasa i klasni interes, sindikati, ljevica, ekonomska demokracija itd.), ali i steći praktična znanja i vještine potrebne za realizaciju radnih prava u svakodnevnom životu, odnosno prepoznavanje situacija u kojima se ona krše. Na kraju, istraživačka mentorska grupa koja će se provoditi uz kolegij osposobit će polaznike za istraživanje i samostalno bavljenje radničkom tematikom.

TEME / ILI TEMATSKE CJELINE KOLEGIJA

1. Uvod u radnička prava: osnovni pojmovi
2. Uvod u sindikalizam
3. Uvod u klasnu analizu
4. Klasna teorija danas
5. Ekonomska demokracija i radničko dioničarstvo
6. Završna rasprava i evaluacija

OČEKIVANJA OD SUDIONIKA I

SUDIONICA: Za kolegij je nužna jedino dobra volja. Za one koji žele znati više, preporučujemo pohađanje mentorske grupe koja e pratiti kolegij.

KLJUČNI POJMOVI: klasa i klasni interes, sindikati, ljevica, ekonomska demokracija

IVA IVŠIĆ, radnica u sportsko razvojnom centru za rani i predškolski odgoj. Aktivistica i članica Baze za radničku inicijativu i demokratizaciju i Mreže antifašistkinja Zagreba. Uređivala časopis Nepokoreni grad, primarno se bavi edukacijom, terenskim radom te pitanjima izgradnje kapaciteta lijevih organizacija.

JELENA MILOŠ, aktivistica i prevoditeljica, članica Baze za radničku inicijativu i demokratizaciju te Prava na grad. Bavi se prije svega organizacijskim i praktičnim radom, a fokus djelovanja su joj ekonomska i socijalna prava te borba za javna dobra. Uređuje i objavljuje u časopisu RAD.

JOVICA LONČAR (1980. Zagreb), apsolvirao filozofiju i komparativnu književnost u Zagrebu. Član nevladine organizacije za radnička pitanja BRID (Baza za radničku inicijativu i demokratizaciju). Neko vrijeme se bavi historijatom radničkih borbi i metodama sindikalnog organiziranja u Hrvatskoj.

FEMINIZAM-EKONOMIJA-POLITIKA

Voditeljica: Ankica Čakardić

Broj termina: 5 (10 sati), Semestar: II., izborni kolegij

51

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA

Kolegij propituje socijalni i ekonomski položaj žena. Osnovno pitanje na koje ćemo pokušati dati odgovor je: zašto su žene (historijski) dvostruko opresirane? Analizirat ćemo neke aktualne grupe i inicijative koje se bave položajem žena, u lokalnom i svjetskom kontekstu.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA

Riječ je o povezivanju historijsko-materijalističke analize položaja žena i pregleda feminističkih praksi otpora. Proći ćemo osnovne pojmove vezane uz materijalistički, socijalistički i marksistički feminizam te se uputiti u problematiku ženskih radnih i socijalnih prava, u lokalnom i svjetskom kontekstu. U fokusu kolegija je kritička analiza patrijarhalne i kapitalističke političke ekonomije, kritika identitarne teorije, teorija subjekta, spola i klase. Kolegij kombinira uvodna izlaganja, dijaloške metode, kritičke razgovore i radionički rad na tekstovima.

Razradit ćemo načela feminističke ekonomike Geoffa Schneidera i Jeana Shackleforda: 1. ne postoji takva stvar kao "konačan popis" načela feminističke ekonomike, 2. vrijednosti ulaze u ekonomsku analizu na više različitih razina, 3. domaćinstvo/kućanstvo je mjesto gospodarske aktivnosti, 4. "netržišne" aktivnosti su važne za gospodarstvo, 5. odnosi moći su važni za gospodarstvo, 6.

spolna perspektiva je središnje mjesto za studij ekonomije, 7. ljudi su složena bića, natječu se, surađuju i brinu jedni o drugima, 8. državne "akcije" mogu poboljšati tržišne rezultate, 9. istraživački opseg ekonomije mora biti interdisciplinaran.

OČEKIVANI ISHODI

Kolegij ima za cilj upoznati polaznice i polaznike studija sa specifičnom feminističkom terminologijom koja određuje njezine različite pravce i discipline. Neki od pojmova kojima ćemo se stalno vraćati su: rod, klasa, reproduktivni rad, produktivni rad, feminizam, trenutna ekonomska kriza, organiziranje, ljevica. Četiri osnovna ishodišna mjesta su:

- (a) upoznati sudionike/ice s pojmovljem feminističkih teorija i historijom feminizma
- (b) ispitati materijalne osnove ženske diskriminacije
- (c) ispitati vlastita stajališta i pozicije u odnosu na feminizam i artikulirati aktualna feministička pitanja
- (d) razlučivanje mogućih antifeminizama i njihovih razloga
- (e) smještanje feminizma u širi kontekst suvremenih lijevih otpora i feministički odgovor na krizu

TEME/TEMATSKA PODRUČJA

1. Uvod i terminologija – Feminizam nije isključivo žensko pitanje: feministička kritika političke ekonomije, određivanje osnovnog pojmovlja
2. Historijat ženskih radničkih i feminističkih pokreta – svijet i AFŽ (Antifašistička fronta žena)
3. Historijat – Feminizam u postjugoslavenskom kontekstu (gošće)
4. Ženski reproduktivni rad i žene na tržištu rada
5. Feminizam i ljevica (gošće)

KLJUČNI POJMOVI: Kapitalizam, feminizacija rada, rad, rod

ANKICA ČAKARDIĆ (Rijeka, 1977.)
 Doktorirala na Odsjeku za filozofiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu gdje od 2010. godine radi kao docentica i predstojnica Katedre za socijalnu filozofiju. Tu ostvaruje interese za socijalnu filozofiju, političku filozofiju, filozofiju roda i filozofiju kulture. Od 2007.-2010. predavala je na Kulturalnim studijima Filozofskoga fakulteta u Rijeci gdje je bila predstojnica Katedre za kulturnu teoriju i diskursne studije. Od 2007. godine predaje u Centru za ženske studije, a od 2011. u njemu vodi obrazovni program. U Centru za mirovne studije predaje od 2006. godine. Uredila je dvije knjige, znanstvene i stručne članke, eseje te prijevode objavljuje u domaćim i međunarodnim časopisima i zbornicima. Članica organizacija Baza za radničku inicijativu i demokratizaciju (BRID), Feministički front (Femfront) te Ženska fronta za radna i socijalna prava.

AKTIVISTIČKE PRAKSE I DRUŠTVENA PROMJENA

Voditeljica: Iva Zenzerović

Broj termina: 7 (14 sati), Semestar: II., obavezni kolegij

Gosti na kolegiju: aktivisti, predstavnici inicijativa i organizacija

53

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA

Kolegij na sažeti način prikazuje put razvijanja civilnog društva u Hrvatskoj od kraja 80-tih godina XX. stoljeća, prezentira neke od ključnih aktera, raznolikih metoda i oblika rada koji su utjecali ili još uvijek utječu na izgradnju mira, demokratizaciju i povećanje stupnja uključenosti društva. Na kolegiju kontekstualiziramo biranje pojedinih strategija i taktika djelovanja s obzirom na mogućnosti i ograničenja okruženja, društveno-političkog ili ekonomskog trenutka. Pored prijenosa iskustva i prezentiranja izabranih aktivističkih praksi, momenata i prostora otpora - sudionicima i sudionicama daje se prostor za bistranije izvora vlastite motivacije za djelovanje, definiranje i razvijanje aktivnosti. Na kolegiju osvještavamo mogućnosti utjecaja na promjenu stavljajući u odnos pojedinačne napore i jednokratne aktivnosti sa dugoročnim radom na društvenoj promjeni.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA

Kolegij s praktične razine propituje doprinos inicijativa i organizacija civilnog društva društvenoj promjeni. Iako najčešće prvo za njima posežemo, što iz nemoći što iz neznanja, pojedinačna metoda (peticija, prosvjed, zagovaračka akcija) ukoliko nisu povezane sa širim suradničkim platformama ne utječu na promjenu sustava. Potrebno nam je razumijevanje strukturnog nasilja i njegovih uzroka i

manifestacija, analiza problema te izbor metoda i grupa s kojima ćemo u suradnji moći utjecati na dugoročne promjene. Kroz primjere ćemo rasvijetliti kako je za vidljivu i održivu promjenu potrebno kombinirati metode pritiska, raditi istovremeno pritisak odozdo ali i tražiti sustavna rješenja.

Znanstveno-teorijski pogledi na društvenu promjenu i razvoj civilnog društva u Hrvatskoj još uvijek su rijetko područje interesa akademske zajednice, temelj kolegija su prakse i iskustvo aktera u procesu izgradnje mira i demokratizacije društva. Kolegij kritički postavlja pitanje: Koliko danas tripartitna podjela društva na: javnu, privatnu i građansku sferu – državu, tržište i civilno društvo odgovara okviru u kojem je moguće utjecati na nepravdu i potaknuti strukturne promjene?

Kolegij se oslanja na rad nekoliko sociologa, istraživača društvenih pokreta u regiji bivše Jugoslavije: Paula Stubbsa (Waves and Shapes of activism), Bojana Bilića i Vesne Janković (Opiranje zlu, Borile smo se za vazduh).

OČEKIVANI ISHODI:

- analizirati odnose moći u društvu, vlastite izvore i upotrebu moći
- upoznati se s dinamikom razvoja civilnog društva i društvenih pokreta u RH od 80-tih godina XX. stoljeća do danas

- osnažiti se za aktivan doprinos društvenoj promjeni, solidarnost i suradnju
- upoznati se s oblicima (samo) organiziranja i udruživanja: građanske inicijative, udruge, sindikati, zaklade, vjerske zajednice, zadruge, mreže, platforme
- upoznati se s metodama aktivističkog angažmana: javno zagovaranje, zakonodavno zagovaranje, kampanje, peticije, ulične akcije, prosvjedi, blokade, bojkoti, građanski neposluš – upoznati odabrane primjere i njihov i utjecaj
- analizirati društveno-političke probleme po svom izboru, birati i probati neke od metoda djelovanja - analizirati ih i kritički promišljati o njihovim dometima
- upoznati postojeće institucionalno okruženje, mreže i platforme podrške za razvoj organizacija civilnog društva u RH, načine financiranja i nehijerarhijske i demokratske upravljачke strukture

TEME / ILI TEMATSKJE CJELINE KOLEGIJA

- Moć i motivacija za djelovanje (1 termin)
- Rad na društvenoj promjeni: konteksti, oblici i metode djelovanja (3 termina)
- Aktivističke prakse otpora i nova rješenja: antiratni aktivizam, otpor kroz medije i kulturu (2 termina)
- Institucionalni okvir, financijske podrške (1 termin)

OČEKIVANJA OD SUDIONIKA I

SUDIONICA: Očekuje se da ekipa redovno dolazi i aktivno sudjeluje na radionicama. Kada bude potreban, dodatni istraživački rad i čitanje dijelova literature.

KLJUČNI POJMOVI: Oblici i metode aktivističkog djelovanja, Društvena promjena, Solidarnost i suradnja

IVA ZENZEROVIĆ (1974. Pula), diplomirala pedagogiju i sociologiju, završila pilot-program Mirovnih studija na kojima je bilo više korisnog znanja o obrazovanju i društvu. Od 2003. ima privilegiju biti sa svakom novom generacijom Mirovnih studija. Fokusi interesa: osnaživanje nemirnih građana i povezivanje grupa koje se ne žele bez otpora pomiriti s nejednakošću, sužavanjem, isključivosti i nasiljem; konstruktivna kritika, solidarnost i suradnja, odučavanje od nametnutih, 'zadanih' normi, ponašanja i stavova koji podržavaju isključivost, patrijarhat, hijerarhiju, direktno i strukturno nasilje.

ALTERNATIVE

JA PRAVA

KOMUNIKACIJA

POETIPOR

TAADRŽIVO

DOSTOJANSTVO

MOČ

Više o programu
i prijavama na
www.cms.hr, na
01.482.00.94 ili na
091.33.00.183

Održavanje programa podržavaju:

Grad
Zagreb

centri znanja

KUĆA
LJUDSKIH PRAVA
ZAGREB

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

eea
grants

norway
grants

Europska
unija